

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Evlərin
sığortalanması
məcburi
olacaq -
layihə
yazısı səh.12-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 19 sentyabr 2025-ci il Cümə № 168 (8678) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Qarabağda antiterror əməliyyatından iki il ötür

Politoloq: "Xunta rejimi Böyük Qayıdışa əsas maneə idi..."

yazısı səh.3-də

Kremlin ələ aldığı azərbaycanlılar - Şxlinskinin həbsinin ilginclə səbəbi

yazısı səh.9-da

Prezidentin iş tempinə uyğunlaşmayan məmurlar

yazısı səh.7-də

Bakı və Ankaradan Paşinyana daha iki "ev tapşırığı"

yazısı səh.7-də

Ukraynanın döyüş təcrübəsi: Azərbaycan faydalana bilər, bir şərtlə...

yazısı səh.6-da

Partiyalar Qarabağa nə vaxt qayıdır?

yazısı səh.10-da

Milli dərman sektorunda "inqilab" - xaricdən asılılıq azalır

yazısı səh.11-də

Azərbaycana borclu olanlar, borclu olduğumuz ölkələr -aradaki fərq

yazısı səh.11-də

Yol polisindən sürücülərə müraciət - Formula 1-ə görə...

yazısı səh.2-də

Bu ölkə Qarabağdan köçmüş ermənilərə ev tikəcək

yazısı səh.13-də

Narkomanların sayı kritik həddə - sosioloqdan ilginclə şərh

yazısı səh.15-də

BAKIYA VƏ TRAMPA QARŞI XAIN PLAN - BƏDNAM LAYİHƏ QƏBUL OLUNSA...

Azərbaycanın düşmənləri ayaqda; erməni lobbisinin təxribatçı təşəbbüsü Kongresdən keçə bilərmi? ekspertlərin gözləntiləri

yazısı səh.8-də

Rusiya və İrandan müəmmalı Zəngəzur hazırlığı

ABŞ-nin "Tramp marşrutu" ilə bağlı hərəkətə keçməsi şimal və cənub qonşularımızda həyəcanı artırır; iki paytaxtın dəhlizi bağlamaq imkanı varmı?

yazısı səh.5-də

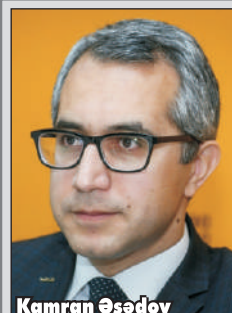
Elçin Mirzəbəyli:
"SEPAH İranın
legitim dövlət
orqanlarına da
təhlükədir"

yazısı səh.4-də

Fərid Şəfiyev:
"Rusiyada
inqilab ola
bilər"

yazısı səh.6-da

Təhsil eksperti:
"Sagirdlər
daha az
yorulacaq,
əgər..."

yazısı səh.12-də

BƏƏ Prezidenti Azərbaycana səfərindən paylaşım etdi

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan Azərbaycana səfərindən görüntülər paylaşmış.

Musavat.com xəbər verir ki, BƏƏ Prezidentinin sosial şəbəkə hesabındakı paylaşımında videoda onun azad edilmiş ərazilərdəki səfərinin görüntüləri əks olunub.

"Mən Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Azərbaycan arasında inkişaf edən ikitərəfli münasibətləri nəzərdən keçirmək məqsədilə Qarabağda Zati-aliləri Prezident İlham Əliyevlə görüşməkdən məmnun oldum. Biz bu yaxınlarda imzalanmış Hərərəfli İqtisadi Tərəfdaşlıq Sazişinin verdiyi imkanlardan faydalanaraq, iqtisadi inkişafı sürətləndirmək, ortaq imkanlar yaratmaq, regional və global sülh və sabitliyi dəstəkləməyə yönəlmiş əməkdaşlığın yeni istiqamətlərini araşdırdıq", - paylaşımında deyilib.

Yol polisindən sürücülərə müraciət

"2025 Formula 1 Azərbaycan Qran Prisi" ilə əlaqədar bəzi küçə və prospektlərdə hərəkətin məhdudlaşdırıldığını nəzərə alaraq, xüsusilə paytaxtın cənub qapısında yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və nəqliyyat sıxlığının qarşısının alınması məqsədilə sürücülərdən xahiş olunur ki, cənubdan mərkəzə doğru, yəni "Azneft" və "Neftçilər" dairəsinə alternativ kimi Bakı-Salyan yolunun 14-cü kilometrliyindən Lökbatan dairəsi istiqamətində üçüncü körnar dairəvi yolla "20 Yanvar" və ya Yeni Yasamal ərazisindən keçməklə hərəkət etsinlər". Bu barədə Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsinin sürücülərə müraciətində bildirilib.

Qeyd edilib ki, eyni zamanda 20-ci sahə, Bayıl qəsəbəsində yaşayanların qəsəbənin daxili yolları ilə Qurban Abbasov küçəsindən keçməklə Teymur Elçin, Mehdi Hüseyn və Lermontov küçələri ilə mərkəzə doğru hərəkət etmələri tövsiyə olunur. "Bununla yanaşı, yol hərəkəti iştirakçılarından yarışın keçirildiyi müddət ərzində fərdi minik avtomobillərindən mümkün qədər az istifadə etmələri, şəhərin mərkəzi hissəsinə yalnız ictimai nəqliyyat vasitələri ilə hərəkət etmələri xahiş olunur", - müraciətdə vurğulanıb.

Adam öldürmə halları azalıb

Ötən illərlə müqayisədə qəsdən adam öldürmə hallarında artım müşahidə edilməyib. Qeydə alınan qəsdən adam öldürmə hallarının əksəriyyəti isə meşə zəminində baş verib. Baş Prokurorluğun İstintaqa nəzarət idarəsinin rəisi Məhəmməd Abbasov bildirib.

O, Baş Prokurorluğun rəsmi instaqram səhifəsindəki canlı yayım zamanı deyib ki, quldurluq, tamah və digər niyyətlərdən irəli gələn qəsdən adam öldürmə faktlarına isə daha az təsadüf olunub. "Xüsusilə yay aylarında ən çox rast gəlinən hallar şəxsi münasibətlərdəki ziddiyyətlər zəminində törədilmiş qəsdən adam öldürmə cinayətləridir", - deyər M.Abbasov əlavə edib.

Bu klubumuza texniki məğlubiyyət verildi

AFFA İntizam Komitəsi "İmişli" klubuna texniki məğlubiyyət (0:3) verib. Modern.az xəbər verir ki, qərar qurumun baş tutan iclasında qəbul olunub. Buna Misli Premyer Liqasında IV turun "İmişli" - "Sumqayıt" oyununun 67-ci dəqiqəsində "İmişli" komandasının heyətində adı protokolda olmayan İbrahim Əliyevin oyuna daxil olması səbəb olub. Klub 0:3 hesablı texniki məğlubiyyətlə yanaşı, 5 000 manat cərimələnib.

13.09.2025-ci il tarixində Misli Premyer Liqasında IV turun "İmişli" - "Sumqayıt" oyununda "İmişli" komandasının heyətində 5 nəfər sarı vərəqə aldığı üçün "İmişli" komandası 700 manat cərimə edilsin (maddə 43.1);

13.09.2025-ci il tarixində Misli Premyer Liqasında IV turun "İmişli" - "Sumqayıt" oyununun 90+4-cü dəqiqəsində "İmişli" komandasının heyətində 94 nömrəli futbolçu Rafael Veqaş təcavüzkar davranışa (rəqibi ayaqla vurduğuna) görə birbaşa qırmızı vərəqə aldığı üçün 3 oyun cəzə alınsın, "İmişli" komandası 3000 manat cərimə edilsin (maddə 45.1);

13.09.2025-ci il tarixində Misli Premyer Liqasında IV turun "İmişli" - "Sumqayıt" oyununda "Sumqayıt" komandasının azarkeşləri tərəfindən kütləvi şəkildə hakimlərin ünvanına təhqirəmə ifadələr səsləndirildiyinə görə "Sumqayıt" komandası 5000 manat cərimə edilsin (maddə 52.5);

Əhəlinin nəzərinə: bu binalar məcburi pasportlaşdırılacaq

Azərbaycanda yeni tikilən, yenidən qurulan, əsaslı təmir olunan yaşayış və qeyri-yaşayış binaları enerji effektivliyi üzrə məcburi pasportlaşdırılacaq. APA-nın xəbərinə görə, bu, Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin dünən keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan "Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında" Qanuna təklif edilən yeni - 17.3-cü maddədə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən dünya, ölkə və yerli əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısına daxil edilmiş binalar (tikililər), yardımçı və müvəqqəti tikililər, istixanalar və anbar binaları, istehsalat binaları, fərdi yaşayış evləri, Şəhərsalma və Tikinti

Məcəlləsinin 81.1-ci maddəsində göstərilən reklam qurğuları və həmin məcəlləsinin 89.1-ci maddədə göstərilən ekspertizadan keçirilməsi tələb olunmayan tikinti obyektləri istisna olmaqla, digər yaşayış və qeyri-yaşayış binalarının enerji effektivliyi üzrə pas-

portlaşdırılması məcburi xarakter daşıyacaq.

Pasportlaşdırma bu qanun qüvvəyə mindikdən sonra yeni tikilən, yenidən qurulan, əsaslı təmir olunan yaşayış və qeyri-yaşayış binaları üçün məcburi olacaq, istismarda olan binalara şamil olunmayacaq. Qeyd etmək lazımdır ki, qüvvədə olan qanunun 17.1.2-ci maddəsində binaların enerji effektivliyi üzrə pasportlaşdırılması qaydaları öz əksini tapıb və həmin qaydalar Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq ediləcək.

İntensiv yağışlar, daşqınlar gözlənilir

"Qeyri-sabit hava şəraiti oktyabrın ortalarına kimi davam edəcək". Bunu APA-ya açıqlamasında Coğrafiya İnstitutunun İqlim və agroiqlimsünəşliq şöbəsinin elmi işçisi Rəfiq İsmayilov deyib.

"Sonrakı günlərdə hava şəraitinin nisbətən sabit, illik iqlim normasına yaxın keçəcəyi gözlənilir. Amma şimaldan gələn hava kütlələri artsa, intensiv yağışlar davam edəcək. Bunun nəticəsində mail yamaqlarda torpaq sürüşməsi hadisələri qaçılmaz olacaq. Eyni zamanda intensiv yağış çaylarda sululuğun artmasına səbəb olur. Bununla da müvəqqəti çay daşqınlarının da baş verməsi gözləniləndir", - o bildirib.

Həmçinin o qeyd edib ki, son 10 gündür havanın qeyri-sabit keçməsi keçid dövrü ilə bağlıdır: "Hazırda şimaldan gələn soyuq hava kütlələri üstünlük təşkil edir. İntensiv yağıntılar nəticəsində dağlıq və dağətəyi rayonlarda, o cümlədən Goranboy, Daskəsən, Şəki, Zaqatala, Balakən və s. bölgələrdə sel hadisələri müşahidə olunub. Bundan əlavə, bitki örtüyü az olan zonalarda, Qəbələdə, Şəkiddə və s. regionlarda kiçikmiqyaslı torpaq sürüşmələri də baş verib".

Qadın kişi geyimində evdən oğurluq etdi

Babək rayonunda oğurluq edən şəxs saxlanılıb. APA xəbər verir ki, Babək rayonunda yerləşən evlərin birindən 45000 manat pul oğurlanması barədə polisə məlumat daxil olub.

Babək Rayon Polis İdarəsinin əməkdaşlarının keçirdikləri tədbirlərlə əməli törətməkdə şübhəli bilinən 32 yaşlı Mustafa-yeva Aysən müəyyən edilərək saxlanılıb.

Araşdırmalarla məlum olub ki, saxlanılan şəxs evə kişi geyimində daxil olaraq oğurluq törədib. Faktla bağlı cinayət işi başlanıb, araşdırmalar davam etdirilir.

Yeniyyətmanın meyiti tapıldı - əsgər gedəcəkdi...

Tovuzda evdən yeniyyətme oğlanının meyiti tapılıb. "Unikal"ın məlumatına görə, hadisə rayonun Kırən kənd inzibati ərazi dairəsinin tabeliyində olan Qalaboyun kəndində baş verib.

Belə ki, kənd sakini olan 2008-ci il təvəllüdlü İsmət Qismət oğlu Nağıyevin ailə üzvləri yaşadığı evin heyətində olan çardağın altından meyitini tapıblar. Hadisə yerinə polis və prokurorluq əməkdaşları cəlb edilib. Məlumatla görə, İ.Nağıyev 3 aydan sonra hərbi xidmətə gedəcəkmiş. Mərhumun bir müddət əvvəl atası da rəhmətə gedib. Faktla bağlı Tovuz Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılır.

Tramp ölümdən dönübmiş

Musavat.com xəbər verir ki, ABŞ Prezidenti Donald Tramp Böyük Britaniyaya dövlət səfərinə gedərkən qorxulu anlar yaşamış.

"Bloomberg"ın məlumatına görə, prezidentin təyyarəsi - "Air Force One" - Nyu-York üzərində "Spirit Airlines"a məxsus sərnəşin təyyarəsi ilə təhlükəli dərəcədə yaxınlaşıb və insident yalnız son anda qarşısı alınaraq faciə baş verməyib.

Hadisə Long Island səmasında baş verib. "Spirit Airlines"ın 1300 sayılı uçuşu Fort Lauderdaledən Boston istiqamətinə qalxarkən prezidentin təyyarəsi ilə eyni hava dəhlizinə daxil olub. Nəzarət dispetçerləri dərhal pilotlara xəbərdarlıq edərək kursu dəyişməyi tələb ediblər. Onların "Diqqətli olun!", "Kursu 20 dərəcə sağa dəyişin!" və hətta "iPad-dən başınızı qaldırın!" kimi sərt çağırışları qara qutunun yazılarında da əksini tapıb.

Rəsmi açıqlamalarda bildirilir ki, uçuşlar arasında minimum təhlükəsizlik məsafəsi qorunub, amma insidentin özü artıq böyük bir təhlükə yaradıb. ABŞ Prezidenti Donald Tramp və birinci xanım Melania Tramp həmin anda təyyarədə olublar və London istiqamətində yola davam ediblər.

Ekspertlərin fikrincə, bu hadisə prezidentin uçuşlarının necə ciddi risklər daşıdığını bir daha göstərir. Əgər hava dispetçerləri saniyələrin içində müdaxilə etməsəydi, dünyanı sarsıdacaq faciə qaçılmaz ola bilərdi.

Beləliklə, ABŞ Prezidenti Donald Tramp sözün əsl mənasında ölümdən dönüb - ölkənin birinci şəxsinin təyyarəsi sərnəşin layneri ilə havada toqquşmaqdan yalnız son anda qurtulub.

Qarabağda antiterror əməliyyatından iki il keçir

Dünya tarixinə yazılan möhtəşəm zəfər; **ekspert:**
“Xunta rejimi Böyük Qayıdışa əsas manee idi...”

Bu gün - sentyabrın 19-da şanlı Azərbaycan Ordusunun Qarabağda antiterror tədbirlərinə başlamasından iki il ötür. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə davam edən əməliyyat nəticəsində müzəffər Ordumuz qarşısındakı bütün vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirdi.

Qondarma Dağlıq Qarabağ rejimi özünü buraxdığını elan etdi. Bununla da Azərbaycan bütün əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. Hakimiyyətin aliliyi və nəzarət funksiyası tam şəkildə bərpa olundu. Bu, Azərbaycanın dövlət suverenliyinin təşəkkülündə mühüm bir mərhələ hesab edilir.

Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə hər il sentyabrın 20-si Dövlət Suverenliyi Günü kimi təsis edilib. Bu sərəncam Azərbaycanın 1991-ci ildə müstəqilliyinin bərpası ilə başlayan hadisələrin kulminasiyaya nöqtəsi olan ərazi bütövlüyü və müstəqillik uğrunda onilliklər boyu davam edən mübarizənin rəmzi sonunu əks etdirir.

Bu yeni tarixin təqvimdə rəsmi yer alması 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan qələbənin, 2023-cü ildə antiterror tədbirlərinin və XXI əsrdə ölkənin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini bir daha vurğulayır.

Politoloq Qabil Hüseyinli “Yeni MİSAVAT”-a bildirdi ki, Qarabağda terrorçu rejimin qalması Azərbaycan üçün, xüsusilə 44 günlük müharibə nəticəsində azad etdiyimiz ərazilərimiz üçün böyük təhdid idi: “Rusiya hərbi kontingentinin sülhməramlı qüvvə adı altında Qarabağa yerləşməsindən sonra oradakı terrorçu rejim arxayınlaşmışdı və get-gedə daha da azğınlaşmaqda idi. Rusiya hərbi kontingentinin avtomobilləri ilə quldur rejimə Ermənistan-dan silah, digər təminat məhsulları daşıyırdı. 2021-2023-cü illərdə üç ilə yaxın müddətdə ermənilər əraziyə minlərlə mina basdırmışdılar, Azərbaycan hərbiçilərinə, polislərinə qarşı terror, təxribat aktları həyata keçirirdi. Açıq görünürdü ki, terrorçu rejim mövcud olduqca Azərbaycan üçün, bölgə üçün rahatlıq olmayacaq. Re-

jimin mövcudluğu, Qarabağda Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin, terrorçu qrupların qalması 44 günlük müharibədə azad etdiyimiz torpaqlarımıza Böyük Qayıdışın geniş miqyasda icrasının qarşısında duran əsas maneə idi.

Coğrafi baxımdan Xankəndi, Ağdərə, Əsgəran rayonlarının ərazisi daha yüksəklikdə yerləşdiyi üçün Ağdam, Füzuli, Zəngilan və Qarabağın digər düzənlik əraziləri üçün məskunlaşmada problemlər yarana bilərdi. Ağdərənin işğalda olması Kəlbəcər kimi böyük rayonumuzda quruculuq işlərinə ciddi maneə idi. Ona görə də Qarabağın birləşməsi azad olunması, 200 illik işğaldan sonra tamamilə öz nəzarətimizə keçməsi üçün 19 sentyabr 2023-cü ildə keçirilən və 23 saat davam edən, 20 sentyabrda başa çatmış antiterror əməliyyatı qədim zərurətə çevrilmişdi”.

Politoloq qeyd etdi ki, Azərbaycan dövləti beynəlxalq qanunlara, ölkə konstitusiyasına uyğun olaraq öz ərazisində suverenliyini təmin etmək məqsədilə terrorçu rejimə və Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin qalıqlarına qarşı antiterror əməliyyatı qərari verməli idi və bunu etdi: “Silahlı qüvvələrimiz antiterror əməliyyatını çox böyük məhərrətlə həyata keçirdilər. Bu əməliyyat 44 günlük Vətən müharibəsi qədər, bəlkə də ondan da böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Şeytanın yuvası məhz Xankəndidə idi və belə oradan gəlirdi. Azərbaycan Ordusu şeytan yuvasını, terrorçuların mənzillərini nöqtəni zərərsizləşdirdi. 30 ildən artıq Azərbaycana mey-

dan oxuyan quldur rejim ağ bayraq qaldırmağa və təslim olmağa məcbur qaldı. Bununla da Azərbaycanın bütün Qarabağda suverenliyi bərpa olundu. Bu əməliyyat keçirilməsəydi, bu gün də ərazilərimizdə terrorçular qalacaqdı və bu gün də biz öz torpaqlarımızın tam sahibinə çevrilə bilməyəcəkdik. Ona görə də məhz lokal antiterror əməliyyatlarının ildönümü ərəfəsində Azərbaycan Prezidentinin Qarabağa səfər etməsi, vətəndaşlarımızla görüşü, yeni kəndlərin salınması üçün təməlqoyma mərasimləri bu hadisənin bizim üçün nə dərəcədə əlamətdar olduğunu göstərir. Bir neçə gün öncə Xankəndidə qalıb yaşayan erməninin şəhərdə terrora cəhd etməsi də onu göstərir ki, Azərbaycan dövləti nə qədər vaxtında, nə qədər qətiyyətli, cəsarətli bir qərar qəbul edərək Qarabağda terrorçu rejimi çökdürdü və suverenliyimizi bərpa etdi. Antiterror əməliyyatından keçən bu iki ildə Qarabağda, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə quruculuq, məskunlaşma prosesi daha sürətləndi. Keçmiş terrorçu rejimin rəhbərliyində olmuş şəxslər bu gün Bakıda məhkəmə qarşısında cavab verirlər. Qeyd etdiyimiz məqamlar və digər bir sıra mühüm məqamlar onu deməyə əsas verir ki, iki il öncə keçirilən antiterror əməliyyatı və onun nəticələri Azərbaycan tarixinin ən nəhəng qələbələrindən biridir”.

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov isə bildirdi ki, Azərbaycan Ordusu bir günlük antiterror əməliyyatı ilə dünyada heç vaxt rast gəlinməyən möhtəşəm

nümunə ortaya qoydu: “Birləşirsiniz ki, terrorçu erməni rejiminin nəzarətində olan Qarabağda 10 mindən artıq terrorçu, silahlı birləşmələr və Ermənistan silahlı birləşmələrinin qalıqları var idi. Bundan başqa, ərazidə Rusiya hərbi kontingenti də sülhməramlı adı ilə yerləşmişdi. Terrorçu rejim həm bu qeyd etdiyimiz silahlıların arxasında gizlənirdi, həm də orada yaşayan erməni mülki əhalini sanki girov saxlayaraq onların arxasında gizləndirdi. Bütün bu faktorlar və üstəgəl rejimə xaricdən dəstəyin olması antiterror əməliyyatı üçün çətinliklər yaradırdı. Azərbaycan dövləti antiterror əməliyyatının çox qısa müddət ərzində başa çatdırılması planını qurmaqla çox düzgün addım atdı.

Bu, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin mükəmməl taktikası idi və dünya tarixinə yazıldı. Azərbaycan həm ərazilərini işğaldan azad etməklə, həm də terrorçuları ərazilərdən çıxarmaqla dünyaya yeni bir nümunə göstərmiş oldu. Terrorçuluqdan, separatlıqdan qurtulmağın Azərbaycan nümunəsi yarandı və bu gün bu nümunə dünyada öyrənilir. Bu gün dünyanın bir çox ölkələri separatlıqdan, terrorçuluqdan əziyyət çəkir, terror qruplaşmaları ilə mübarizə davam edir. Amma Azərbaycan ərazilərini xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır ki, öz gücünə qısa müddət ərzində həyata keçirdiyi əməliyyatla terrorçulardan, separatçılardan təmizlədi. Bununla da bir Azərbaycan nümunəsi ortaya qoydu. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 44 günlük müharibədə dünyanı heyretə gətirən 21-ci əsrin müharibəsi nümu-

Avropa komissarı İlham Əliyevin qəbulunda

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 18-də Avropa İttifaqının Genişlənmə üzrə komissarı Marta Kosu qəbul edib.

Marta Kos Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşması və sülh gündəliyinin irəlilədilməsi istiqamətində əldə edilmiş nailiyyətlər münasibətilə dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırıb. Qonaq dedi ki, Avropa İttifaqı regionda davamlı sülhün təmin olunmasına yönəlmiş səylərə və Azərbaycanın humanitar minatəmizləmə sahəsindəki fəaliyyətinə dəstəyini bundan sonra da davam etdirəcək.

Komissar Marta Kos Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində uğurlu əməkdaşlığın qurulduğunu deyərək, həmçinin nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi üçün böyük perspektivlərin olduğunu vurğulayıb.

İlham Əliyev bu ilin mayında Tiranada Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta və Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Layen ilə görüşünü məmnunluqla xatırladı. Dövlət başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirərək, Azərbaycanın regionda sülh gündəliyinin irəli aparılması üçün səylərini bundan sonra da davam etdirəcəyini vurğulayıb.

Regionda nəqliyyat bağlantılarının yaradılması üçün yaxşı imkanların olduğunu deyən Prezident işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə yol-nəqliyyat infrastrukturunun qurulması ilə bağlı Azərbaycanın intensiv işlər gördüyünü qeyd etdi. Bu xüsusda Zəngilana gedən avtomobil və dəmir yolu xətlərinin əhəmiyyətini qeyd edib.

Ölkəmizin Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfəyə toxunan dövlət başçısı Azərbaycan qazının hazırda Avropanın 10 ölkəsinə, o cümlədən Avropa İttifaqına üzv 8 dövlətə ixrac olunduğunu dedi və ixrac coğrafiyasının genişləndiyini vurğulayıb.

Görüşdə Orta dahlizlə Mərkəzi Asiyadan Azərbaycana gələn yüklərin həcmində əsaslı dərəcədə artımın müşahidə olunduğu bildirilib və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

ABŞ-də Bakıya qarşı təxribatçı “düzəliş”

ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsində Azərbaycan əleyhinə təxribatçı düzəliş qəbul olunub.

“Yeni MİSAVAT” Teleqraf-a istinadla xəbər verir ki, bu barədə Amerika Erməniləri Milli Komitəsi (ANCA) məlumat yayıb. Söhbət ermənipərəst konqresmen Qabe Amonun rəhbərlik etdiyi və ANCA-nın dəstəyi ilə qəbul olunmuş “Dövlət Departamentinin mandatına düzəliş”-dən gedir.

Təxribatçı layihə Bakıda həbsdə olan erməni əsirləri cəza yoxdur. Təxribatçı layihə Bakıda həbsdə olan erməni əsirləri cəza yoxdur. Təxribatçı layihə Bakıda həbsdə olan erməni əsirləri cəza yoxdur.

nəsini ortaya qoymuşdusa, Ordusunun bu əməliyyatda ortaya qoyduğu daha bir peşəkarlıq nümunəsi isə o oldu ki, bir nəfər də olsun mülki erməni öldürülmədi, yaralanmadı. Bunu hər ordu bacara bilməzdi, Azərbaycan Ordusu bacardı. Və Azərbaycan Ordusunun bunu bacarması da dünyada heyretlə qarşılandı, bir çox dövlətlərin hərbi məktəblərində artıq bu nümunə öyrədilir”.

Bu əməliyyat tam bir sutka da çəkmədi, 23 saat ərzində 10 mindən çox erməni qanunsuz silahlıları, terrorçular zərərsizləşdirildi, böyük əksəriyyəti də təslim oldu və rejim ağ bayraq qaldırdı. Dünyada belə ikinci bu cür nümunə helə yoxdur. Azərbaycan

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni MİSAVAT”

Elçin Mirzəbəyli: "SEPAH ən əvvəl İranın legitim dövlət orqanlarına təhlükədir"

Ekvador hökuməti SEPAH, HƏMAS və "Hizbullah"ı rəsmi olaraq terror təşkilatları kimi tanıyıb. Bu barədə müvafiq qərar ölkə prezidenti Daniel Noboa tərəfindən imzalanmış 128 nömrəli sərəncamla qüvvəyə minib.

Sərəncamda bildirilir ki, bu təşkilatlar Ekvadorun suverenliyi, ictimai təhlükəsizliyi və ərazi bütövlüyü üçün ciddi təhdid yaradır. Qərarın verilməsində Ekvador Milli Kəşfiyyat Mərkəzinin bu qrupların Latin Amerikasında geniş şəkildə mövcudluğu və yerli cinayət şəbəkələri ilə mümkün əlaqələri barədə verdiyi xəbərdarlıq əsas rol oynayıb (Axa.az).

Məlumdur ki, konkret olaraq SEPAH İranın Azərbaycana münasibətdə son dərəcə radikal mövqedə dayanan hərbi-siyasi qurumdur. SEPAH-a bağlı media dəfələrlə ölkəmizə qarşı, ərazi bütövlüyü və suverenliyimizə qarşı şəər-böhtan xarakterli materi-

SEPAH terrorçu təşkilat kimi tanındı - nə vaxtsa Azərbaycan da...

allar, o cümlədən videosüjetlər tirajlayıb. Çox vaxt hökumətin mötədil siyasəti ilə uzlaşmayan bu destruktiv yanaşma, qarayaxma kampaniyası indi də davam edir.

Belə olan surətdə nə vaxtsa Azərbaycanda da SEPAH-ın terrorçu qurum kimi tanınma məsələsi gündəmə gələ bilərmi?

Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr Komitəsinin üzvü, Azərbaycan-Ekvador parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, SEPAH, HƏMAS və "Hizbullah"ı terror təşkilatları kimi tanımaları ilə bağlı Ekvador Prezidenti Daniel Noboa-nın imzaladığı 128 nömrəli sərəncam ilk baxışda Ekvadorun daxili təhlükəsizlik maraqlarına əsaslanırmış kimi görünə də, əslində burada xarici və global faktorlar həlledici rol oynayıb: "Təbii ki, belə bir qərarın verilməsində daxili amillər də var. Amma bu terror təşkilatı kimi tanınan qruplaşmaların birbaşa fəaliyyəti ilə bağlı deyil.

Məsələn, son illərdə Ekvadorda narkotik kartelləri və transsərhəd cinayət şəbəkələrinin fəallaşması hökuməti daha sərt təhlükəsizlik siyasəti yürütməyə məcbur edib.

Bu fonda "xarici" terror qruplarının da rəsmi siyahıya salınması dövlətin öz təhlükəsizlik konsepsiyasını həm də global trendlərə uyğunlaşdırmaq cəhədidir. Bununla yanaşı, ABŞ və Latın Amerikasındakı əsas tərəfdaşlar uzun müddətdir ki, SEPAH, HƏMAS və "Hizbullah"ın bu regionda gizli maliyyə kanalları, diaspor şəbəkələri və narko-

tik ticarəti ilə əlaqələri barədə region ölkələrinə dəfələrlə xəbərdarlıqlar edirlər. Xüsusilə "Hizbullah"ın Cənubi Amerikada narkotik və çirkli pulların yuyulması əməliyyatlarında iştirak etdiyi dəfələrlə sübut olunub. Deməli, Ekvadorun qərarı həm daxili təhlükəsizlik, həm də ABŞ ilə siyasi-ictimai yaxınlaşma siyasətinin nəticəsi kimi ortaya çıxıb".

Deputatın fikrincə, nəzərə almaq lazımdır ki, SEPAH-ı HƏMAS və "Hizbullah"dan fərqləndirən spesifik xüsusiyyətlər var: "SEPAH formal olaraq İranın dövlət strukturlarına daxildir. Ancaq onun spesifikliyi ondadır ki, SEPAH birbaşa İranın dini liderinə tabedir. Yeni dövlətin seçilmiş prezidentindən və hökumətindən daha çox seçilməmiş, xalq iradəsini təmsil etməyən teokratik rəhbərə bağlıdır. Bu isə beynəlxalq münasibətlərdə qəbul edilmiş legitim idarəçilik modelinə ziddir. SEPAH İranda həm iqtisadiyyatın mühüm hissəsini nəzarət götürüb, həm də kəşfiyyat, xarici əməliyyatlar və ideoloji təbliğat sahəsində dövlətin "ikinci hökuməti" rolunu oynayır. Faktiki olaraq, SEPAH beynəlxalq hüquqa görə dövlət qurumu deyil, "dövlət içində dövlət" strukturudur.

Məlum olduğu kimi, ABŞ SEPAH-ı terror təşkilatı kimi tanıyıb, Avropa İttifaqı isə onun "Qüds" xüsusi bölməsini sanksiyalara məruz qoyub. Bu, göstərir ki, beynəlxalq ictimaiyyət SEPAH-ı legitim dövlət orqanı kimi deyil, ideoloji-terrorizm mərkəzi kimi qəbul edir. Ekvadorun qərarı göstərir ki, artıq SEPAH və ona bağlı radikal qruplar təkcə Yaxın Şərqdə deyil, global diaspor şəbəkələri və narko-

kimi qəbul olunur. Bu, Azərbaycanın da perspektivdə qarşısında duran seçimlərdən biridir. Çünki SEPAH-ın fəaliyyəti dövlətlərin daxili işlərinə qarışmaq, radikal dini ideologiya yaymaq və milli suverenliyi hədəfə almaq üzərində qurulub".

E.Mirzəbəyli xatırladı ki, Azərbaycanın müstəqilliyini bərpa etdiyi ilk illərdən başlayaraq SEPAH ölkəmizə qarşı gizli və açıq təxribatlar həyata keçirib və bu fəaliyyətlər həm siyasiləşmiş məzhəbçi ideologiya üzərindən, həm də ən müxtəlif müstəvilərdə təxribatçı üsullarla icra olunub: "Məlum olduğu kimi, son illərdə Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin əməliyyatları nəticəsində onlarla SEPAH agentləri ifşa edilib. Bu şəxslər Azərbaycanın müxtəlif regionlarında İranın xüsusi xidmət orqanlarına məlumat toplamaq, strateji obyektləri izləmək və təxribat hazırlıqları aparmaqda ittiham olunublar. 2022-2023-cü illərdə Azərbaycanda "Hüseyniyyun" adlı qondarma silahlı qruplaşma ilə bağlı istintaq işləri aparılıb. Bu qurumun birbaşa SEPAH tərəfindən idarə olunduğu sübut olunub. SEPAH Azərbaycan daxilində radikalizmi gücləndirmək məqsədilə din pərdəsi altında gizlənən ayrı-ayrı qruplara maliyyə və ideoloji dəstək verib. Bu qrupların bir hissəsi Vətən müharibəsi, antiterror əməliyyatları zamanı belə parçalanma yaratmağa cəhd göstəriblər.

Onların əsas şüarları dövlətçilik prinsiplərinə qarşı yönəlib. SEPAH-a bağlı televiziya kanalları və internet resursları Azərbaycanda ictimai fikri manipulyasiya etməyə çalışıb. Bu resurslar açıq şəkildə Azərbaycanın İsrail və

Qərb dövlətləri ilə əməkdaşlığını hədəf alıb, ölkə daxilində antidövlət narrativləri yaymağa xidmət edib. SEPAH işğal dövründə, 44 günlük Vətən müharibəsi və ondan sonrakı dövrdə Ermənistanla açıq-aşkar siyasi yaxınlıq nümayiş etdirib. İran ərazisindən Ermənistanla silah daşınması ilə bağlı faktlar dəfələrlə gündəmə gəlib. Bu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı aparılan siyasətdə SEPAH-ın dəstəyi ilə iştirakını göstərir".

Deputatın sözlərinə görə, bütün bunlar sübuta yetirir ki, SEPAH-ın Azərbaycana qarşı fəaliyyəti artıq sistemli, ardıcıl və təhlükəli xarakter daşıyır: "Casus şəbəkələrinin ifşası, radikal dini qrupların maliyyələşdirilməsi, terror planları və Ermənistanla strateji yaxınlıq SEPAH-ın mahiyyət etibarilə terrorçu təşkilat olduğunu sübut edir. Düşünürəm ki, beynəlxalq miqyasda qəbul edilmiş legitimlik əsası olmayan SEPAH kimi təşkilatların mövcudluğu ilk növbədə İranın legitim dövlət orqanları üçün ən böyük təhlükədir. Hazırkı geosiyasi proseslər sübuta yetirir ki, beynəlxalq birliyin qarşısında SEPAH kimi təşkilatların və onların proksi qollarının sıradan çıxarılması əsas vəzifələrdən biri kimi dayanır. Və bu vəzifənin sonuna qədər icra olunacağına şübhə etmirəm. Azərbaycanın SEPAH-ı terror təşkilatı kimi elan etməsinə gəldikdə isə istintaq və məhkəmə istintaqı materiallarında SEPAH-ın adının terrora dəstək verən bir təsisat kimi faktoloji olaraq hallandırılması, artıq bu təsisata hüquqi müstəvidə olan münasibəti göstərir. Önemli olan da budur".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Təbrizdə Azərbaycan dilində tamaşa səhnəyə qoyuldu

Təbriz şəhərində Azərbaycan dilində olan "Uşaq" tamaşası nümayiş etdirilib. Bu barədə yerli media məlumat yayıb (Kult.az).

Tamaşanın quruluşçu rejissoru Əli Əkbər Ətarudi, ssenari müəllifi Nəgmə Səmini, tərcüməçisi isə Aydın Sərdariniyadır. Tamaşa hər axşam yerli vaxtla saat 20:00-da Təbrizin 29 Behmen Mədəniyyət Kompleksində nümayiş etdirilir.

Türkiyə "S-400"lərlə bağlı iddialara cavab verdi

Türkiyə Müdafiə Nazirliyindəki mənbənin sözlərinə görə, Rusiya istehsalı olan "S-400" zenit-raket kompleksləri hələ də ölkənin silahlı qüvvələrinin arsenalındadır və mövcud vəziyyətdə heç bir dəyişiklik yoxdur.

Musavat.com xəbər verir ki, son günlər bəzi KİV-lərdə yayılan məlumatlarda Ankaranın "S-400" sistemlərindən imtina edə biləcəyi, hətta onları başqa ölkəyə satacağı iddia olunurdu. Belə iddiaları gündəmə gətirənlərdən biri də "Nəfəs" qəzetinin köşe yazarı Murat Gürgən olub.

Qeyd edək ki, Türkiyənin "S-400" alışı 2019-cu ildə NATO daxilində gərginlik yaratmış, ABŞ isə bu səbəbdən Ankaranı "F-35" proqramından çıxarmışdı. Lakin rəsmi Ankara dəfələrlə bəyan edib ki, "S-400" ölkənin milli müdafiə strategiyasının vacib elementidir və ondan imtina nəzərdə tutulmur.

“ABŞ və müttəfiqləri “Trump marşrutu” (TRIPP) adlandırılan yeni kommunikasiya layihəsini təşviq edirlər”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu, İranda yayımlanan “Roozplus” saytında dərc olunmuş məqalədənndir. Yazı müəllifi bildirib ki, layihə zahirən iqtisadi olsa da, əslində Qərbin Mərkəzi Asiyada nüfuzunu artırmaq, Rusiyanın təsirini zəiflətmək və İranın qonşuluğunda Vaşinqtonun nəzarətində olan dəhliz yaratmaq məqsədi güdür.

İran mediası Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı rəsmi Tehranın narahatlığını tez-tez bölüşür. Cənub qonşumuz “Trump marşrutu”nun açılmasına qarşı mövqeyini hələ də dəyişməyib. Son olaraq ali rəhbərin müşaviri Əli Əkbər Vilayəti və İranın Ermənistan-dakı səfiri Mehdi Sobhaninin bəyanatlarında bu anti-Zəngəzur ritorikasını açıq şəkildə görmək mümkündür. Hərçənd Tehran bu logistikaya qoşularaq öz payını götürə, iqtisadi dividend əldə edə bilər. Amma göründüyü kimi, hələ də Zəngəzur dəhlizinin açılmasını Rusiya və İranın təsirinin azaldılması kimi qiymətləndirirlər.

Qeyd edək ki, ABŞ koridorun açılması üçün Ermənistanla 145 milyon dollar ayırmığı nəzərdə tutur. Bu layihə ilə bağlı Bakıda və İrəvanda görüşlər keçirilib. ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə Bürosunun direktoru Brendan Henrehen bir müddət əvvəl İrəvanda Ermənistanın baş nazirinin müavini Mher Qriqoryanla görüşündə maliyyələşmə ilə bağlı bəyanat verib. “Konqreslə əməkdaşlıq çərçivəsində biz Ermənistanla 145 milyon dollar verməyi planlaşdırırıq. Bu, Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu təşəbbüsü və avqustun 8-də əldə olunmuş müvafiq razılaşmalar çərçivəsində maliyyənə ilk transşıdır”, - Henrehen bildirib.

Onun sözlərinə görə, vəsait ticarət, infrastruktur, kritik mineral ehtiyatların tədarük zəncirləri və transsərhəd təhlükəsizliyin təmin edilməsinə investisiyaların dəstəklənməsi üçün istifadə olunacaq. Heç şübhəsiz ki, bütün bunların təməlinə 8 avqust razılaşmalarının bir hissəsi olan Zəngəzur dəhlizi - Tramp marşrutunun maliyyələşməsi dayanır.

Belə bir ərəfədə Ermənistandan sülh açıqlamaları da intensiv şəkildə yayılmaqdadır. Ermənistan parlamentinin vitse-spikeri Ruben Rubinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsinin 2025-ci ilin sentyabrında imzalanacağına ümid etdiyini bildirib. O, Ermənistanın İctimai Televiziyasına müsahibəsində “Ümid edirəm ki, Ermənistan və Azərbaycan sülh müqaviləsini 2026-cı ilin birinci yarısında deyil, 2025-ci ilin sonunda və ya sentyabr ayında imzalayacaqlar”, - deyib. Bundan əvvəl Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Ermənistanla Azərbaycan arasında sazişin 2026-cı ilin birinci yarısında imzalanmasını gözləndiyini bildirib. O, bu addımdan sonra Ankaranın İrəvanla münasibətləri tez bir zamanda normallaşdıracağını vurğulayıb.

Rusiya və İrandan müəmmal Zəngəzur hazırlığı

ABŞ-nin “Trump marşrutu” ilə bağlı hərəkətə keçməsi şimal və cənub qonşularımızda həyəcanı artırıb; iki paytaxtın dəhlizi bağlamaq imkanı varmı?..

sinə deyil, 2025-ci ilin sonunda və ya sentyabr ayında imzalayacaqlar”, - deyib. Bundan əvvəl Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Ermənistanla Azərbaycan arasında sazişin 2026-cı ilin birinci yarısında imzalanmasını gözləndiyini bildirib. O, bu addımdan sonra Ankaranın İrəvanla münasibətləri tez bir zamanda normallaşdıracağını vurğulayıb.

Xatırladaq ki, avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, ABŞ Prezidenti Donald Tramp və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən görüşdən sonra üç ölkə lideri yeddi bəndlik bəyannamə imzalayıb. Düzdür, Ermənistanın “ev tapşırığı”nı hələ də yerinə yetirməməsi, yeni Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının əksini tapdığı Konstitusiyasına və normativ hüquqi aktlara düzəliş etməməsi sülhün imzalanmasına əsas əngəldir. Amma bu ərəfədə Ağrıdağın əksindən imtina kimi addımlar rəsmi İrəvanın Azərbaycanın tələblərini icra edəcəyinə ümid yaradır. Bu isə radikalı və onların havadarlarını ciddi şəkildə narahat etməkdədir. Paşinyana qarşı impiment təşəbbüsü də məhz bu addım-

ların fonunda baş verir. Ermənistanla növbədənəkar parlament seçkilərinə gedilə biləcəyi barədə məlumatlar da Paşinyanı yıxmaq istəyən qüvvələr üçün şok effekti yaradıb.

Sülhlə bağlı məntiqi nrosesin sürət götürməsi, Zəngəzur dəhlizi ilə əlaqədar növbəti mərhələyə start verilməsi isə Moskva və Tehran da isticarını daha da artırmaqdadır. “Trump marşrutu”nun praktikada necə işləyəcəyi yalnız layihənin konkret detallarını öyrəndikdən sonra qiymətləndirilə bilər. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova bir neçə gün əvvəl belə deyib. O əlavə edib ki, bir sıra digər amillər də nəzərə alınmalıdır: “Ermənistan Avrasiya İqtisadi Birliyinin (AİB) vahid gömrük məkanının bir hissəsidir, Rusiya Dəmir Yollarının törəmə müəssisəsi Cənubi Qafqaz Dəmir Yolları şirkəti Ermənistanın dəmir yolu şəbəkələrini idarə edir və sözügedən marşrutun keçəcəyi ehtimal olunan ərazidə sərhəd Rusiya sərhəddiləri tərəfindən qorunur”.

Göründüyü kimi, ABŞ Konqresinin Vaşinqton razılaşmaları ilə bağlı hərəkətə

keçməsi şimal və cənub qonşularımızda həyəcan doğurub. Görəsən, bu iki müttəfiq “Trump marşrutu”nun açılmasına əngəl ola bilərmi? Onların əlində hansı təzyiq mexanizmləri qalıb ki, dəhlizə mane olsunlar? Doğrudanmı ABŞ şirkətinin dəhlizə yerləşməsi Rusiya və İran bölgədə mövqelərini zəiflədəcək?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru, hüquqşünas Sahib Məmmədov “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizinin əleyhi-nə olanların arqumentləri nəinki zəifdir, hətta güləlidir: “İran gah deyir ki, həmin ərazidən yollar keçsə, İranla Ermənistanın arasında kommunikasiya kəsiləcək, gah deyir bu ərazilər üzərində eksterritorial yurisdiksiya olacaq və s. İndi də o ərazidə çəkiləcək 42 km. uzunluğu olan dəmiryol və avtomobil yolunun ABŞ şirkətləri tərəfindən tikilib, istismar olunması ilə bağlı irəli sürülən layihənin əleyhinə çıxırlar. Hər iki dövlətin arqumentlərinin arxasında real əsaslandırma yoxdur”. “Layihə zahirən iqtisadi olsa da, əslində Qərbin Mərkəzi Asiyada nüfuzunu artırmaq, Rusiyanın təsirini

zəiflətmək və İranın qonşuluğunda Vaşinqtonun nəzarətində olan dəhliz yaratmaq məqsədi güdür” fikirlərinə gəlinə, S.Məmmədov qeyd etdi ki, Cənub Qafqazın hər 3 ölkəsində Qərb dövlətlərinin, o cümlədən ABŞ-in şirkətləri çoxdan mövcuddur: “Niyə istənilən Qərb dövləti Ermənistanla zavod tikə, istehsal, nəqliyyat, xidmət sahəsi yarada bilər, amma kiçik bir ərazidə yol çəkib, istismar edə bilməz? Yolu Ermənistan özü çəkmək istəyəndə də, bunu başqalarına həvalə edəndə də bəhanələr olacaq. Səbəb isə başqadır. Bu barədə artıq fikirlər deyilib. Ona görə də Ermənistan dövləti və hakimiyyəti özündə güc tapıb layihəni reallaşdırmalıdır. Layihənin reallaşması isə həm də Ermənistanın maraqlarına cavab verir. Layihə reallaşdıqdan sonra Ermənistan tranzit ölkəyə çevriləcək və əlavə iqtisadi gəlirlər əldə edəcək”.

Siyasi şərhçi Məhəmməd Əsədullazadə bu barədə danışarkən öncə ABŞ nümayəndə heyətinin bir müddət bundan əvvəl Azərbaycan və Ermənistanla olduğunu diqqət çəkdi: “Məhz Tramp marşrutunun - Zəngəzur dəhlizinin açılması

na 145 milyon ayrılması, layihənin yaxın perspektivdə reallaşması deməkdir. Konkret olaraq TRIP- Zəngəzur dəhlizi regionun geosiyasi və iqtisadi mənzərəsini kifayət qədər dəyişəcək. Cənubi Qafqaz artıq Asiya və Avropanı birləşdirən əsas region olaraq yeni dünya siyasi nizamında beynəlxalq güclərin və regional ölkələrin maraq toqquşmasına gətirib çıxarır. Zəngəzur dəhlizi Orta dəhlizin əsas seqmenti olaraq geosiyasi layihə kimi ABŞ və Türkiyənin Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya çıxış imkanını saxlayacaq. Bununla da region ölkələrinin təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm bir strateji xətt həyata keçiriləcək”.

M.Əsədullazadənin qənaətinə, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyada yeni bir siyasi və iqtisadi mərhələ başlayır: “Ona görə də Rusiya və İran bundan narahatdır. Hər iki ölkə Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalından öz siyasi məqsədləri üçün istifadə edərək, regionda yeni bir siyasi dinamikanın formalaşmasına imkan verməyib. İran və Rusiya məhz dünya birliyi ilə konfliktə olduğu üçün bu ölkələrin ərazisindəki nəqliyyat yollarından istifadə təhlükəsizlik cəhətdən risklidir. Faktiki olaraq Rusiya prosesdən kənarda qalıb. Kreml çalışır ki, dəhlizə nəzarət mexanizmini əlinə alsın. Amma ABŞ Rusiyanın bütün təxribatlarının qarşısını alacaq. Odur ki, Rusiya dəhlizə hərbi müdaxilə edə bilməz”. **İrana gəldikdə, ekspert bildirdi ki, Tehran rejimi hələ də dəhlizi qəbul etmək istəmir:** “Amma prezident Məsud Pezeşkinin dəhlizə qarşı olmaqlarını vurğulayıb. Yeni bir geosiyasi nizam formalaşır. İran da bu dəhlizdən istifadə edə bilər. Rusiya və İranın təhdidləri bəyanatlardan o tərəfə keçməyəcək”. **M.Əsədullazadə zəruri xatırlatma edərək bildirdi ki, Türkiyə prosesdə aktivdir:** “Ermənistan tərəfi də TRIP-Zəngəzur dəhlizinin açılmasında maraqlıdır. Ermənistan bu dəhlizə razılıq verib. Rusiya və İranın Ermənistanla təzyiqləri ola bilər. Bu təzyiqlər Ermənistanla seçki öncəsi təxribatların baş verməsinə də gətirib çıxara bilər, amma inanırıq ki, bütün bunlar nəticəyə təsir etməyəcək”.

İstisna deyil ki, məhz Moskva və Tehranın bəlli mövqelərini nəzərə aldığı üçün ABŞ Dövlət Departamenti son xəbərdarlıqlarını edib, amerikalılar şərti sərhədlərə səfərlər etməməyə çağırıb.

□ **E.PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev “Yeni Müsavat” Media Qrupa müsahibə verib. Politoloq müsahibənin ikinci hissəsində global siyasətdə baş verən hadisələr və bu hadisələrin Azərbaycana təsirlərini şərh edib.

- **Rusiya-Ukrayna müharibəsi 3 ildən çoxdur davam edir. Bəzi ekspertlərə görə, müharibənin davamlı olması bir çox dövlət və böyük korporasiyalar üçün sərfəlidir. Necə düşünürsünüz, müharibə nə vaxta qədər davam edəcək? Nə zaman bitəcək?**

- Müharibələrin olmasının hərbi sənaye kompleksləri üçün sərfəli olması ilə bağlı nəzəriyyələr hər zaman mövcud olub. Digər tərəfdən, sülhün olması ticarət üçün önəmlidir. İqtisadi əməkdaşlıqdan əldə olunan gəlir daha önəmlidir fikrinə olanlar isə daha çoxdur. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin bitməsi bir çox faktordan asılıdır. Rusiyanın hədəfi aydındır - işğalı hüquqi cəhətdən tanıtmğa çalışır. Hətta Zelenski hakimiyyətdən getsə belə, onun yerinə gələcək şəxsin bununla razılaşaacağına inanmıram. Digər tərəfdən, Rusiya başqa dövlətlərin, xüsusilə ABŞ-nin bununla razılaşmasını istəyir. Bu zaman bir neçə ssenarini nəzərdən keçirmək olar. Məsələn, Koreya nümunəsi - iki Koreya arasında təmas xətti mövcuddur. Faktiki olaraq, Şimali Koreya və Cənubi Koreya BMT üzvü kimi tanınıb. Digər variant Yaxın Şərq variantıdır. İsrail Fələstinə nəzarətdə saxlayır, hüquqi cəhətdən tanınmasa da, demək olar ki, hər kəs vəziyyəti qəbul edib. Bölgədə isə mübarizə davam edir. Üçüncü variant isə Finlandiya variantıdır. Finlandiya müharibəni uduzduqdan (SSRİ-Finlandiya arasında Qış müharibəsi (1939-1940) nəzərdə tutulur - red.) cənub-şərq və şərq bölgələri Rusiyaya daxil edilib. Finlandiya o zamandan etibarən neytral siyasət aparır, NATO-ya qoşulmadığını bildirir. 2023-cü ilə qədər bu siyasət effektiv idi. Finlandiya variantı daha mürəkkəbdir.

Ukraynanın NATO-ya qəbul edilməməsi məsələsinə inana bilərəm, amma ərazilərinin işğalı faktı ilə razılaşmalarına inanmıram. Buna görə də hesab edirəm ki, müharibə davam edəcək. Rusiyanın daxili siyasəti, iqtisadiyyatı ilə bağlı isə düşünürəm ki, sərt sanksiyalar qəbul edilməyə, ciddi risklər gündəmə gəlməyəcək. 2022-ci ildə Rusiya iqtisadiyyatının tənəzzül edəcəyi barədə proqnozlar var idi, amma nəticə göz önündədir, iqtisadi vəziyyət hələ ki kritik deyil. İran, Kuba, Şimali Koreya illərdir sanksiyalar altında yaşayırlar. Buna baxmayaraq, Rusiyada müəyyən dərəcədə narazılıq var. İnsanlar bunu ifadə etməkdən qorxurlar, amma müəyyən təbəqə Rusiyada pul qazanır, Avropada mülk alır, uşaqları Avropa ölkələrində təhsil alır. Rusiyalı aristokratlar hər zaman Avropada zaman keçirməkdən zövq alıblar, amma Rusiyanın özəl rolu haqqında heç zaman danışmayıblar. Bu cür paradokslar hər zaman olub. Görünən odur ki, hələ ki hər şey nəzarət altındadır, amma Rusiyada elə hadisələr olur ki... 1991-ci ildə SSRİ qəfil süqut etdi. Monolit ölkə kimi görünərsə də, aniden inqilabi hadisələr baş verə bilər.

- **Sizcə, bu şəraitdə razılaşırlımsız sülh olacaq, ya döndürülmüş münaqişə?**

- Məncə, ikinci variant ola

“Rusiyada inqilab baş verə bilər”

Fərid Şəfiyev: “Ukraynanın işğalla razılaşaacağına inanmıram”

caq.

- **Müharibənin davam etməsi Cənubi Qafqaza necə təsir edəcək?**

- Rusiya müharibədə nəse əldə etsə, Cənubi Qafqazda təsirini gücləndirmək üçün müvafiq addımlar ata bilər. Digər tərəfdən, Rusiyanın təsirləri təkcə Cənubi Qafqazda deyil, Mərkəzi Asiyada da zəifləyir.

- **Rusiya-Ukrayna müharibəsində NATO-nun rolunu necə dəyərləndirirsiniz? Rusiya Polşaya dronlar göndərməklə nəbz yoxlayır, yoxsa NATO həqiqətən artıq təsir gücünü itirib? Polşaya hücum kollektiv müdafiə mexanizmlərinin gücləndirilməsi üçün bir siqnaldır mı?**

- Rusiya nəbz yoxlayır.

Kollektiv müdafiə mexanizmlərinin gücləndirilməsinə ehtiyac yaranıb. Polşaya dəstək üçün müəyyən addımlar atılıb. ABŞ Administrasiyasının yanaşması budur ki, Avropa ölkələri müdafiəyə daha çox sərmayə cəlb etməli, özlərini müdafiə etməlidirlər.

- **Avropa bununla razılaşacaqmı?**

- Düşünürəm ki, bəli, razılaşacaq.

- **Təsir gücünü itirdiyi deyilən qurumlardan biri də BMT-dir. Bu il ərzində bir çox beynəlxalq tədbirdə fikirlər səsləndi ki, BMT münaqişələrin həlli istiqamətində və bir çox başqa istiqamətdə funksiyalarını tam yerinə yetirə bilmir. Struktur**

və yanaşma dəyişməlidir. Sizcə bu barədə yanaşmanın necədir?

- Ötən əsrin 90-cı illərindən etibarən BMT Təhlükəsizlik Şurasının genişləndirilməsi və başqa istiqamətlərdə müzakirələr aparılır. 30 il keçib, heç bir irəliləyiş yoxdur. Belə şəraitdə nəyəse nail olmaq çətinidir. Çünki BMT TŞ-nin daimi üzvləri vetoya malik olan ölkələrdir. Onlar da dəyişiklik istəmirlər. Təəssüf hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, global katalizm, 3-cü Dünya müharibəsi olmasa, BMT-də heç bir dəyişiklik olmayacaq. Qlobal dəyişikliklər hər zaman böyük müharibələrdən sonra olur.

- **Son dövrlər Azərbaycanın çoxtərəfli diplomatiyasının**

dividentlərindən çox danışılır. İstərdim, bu barədə siz də fikirlərinizi bildirəsiniz. Məlum olduğu kimi, Suriya və İsrail rəsmiləri Bakıda görüşüblər. Bu baxımdan Azərbaycanın Yaxın Şərqdə baş verən son proseslərdəki vasitəçilik cəhdləri ilə bağlı mövqeyinizi də öyrənmək istərdik.

- Ümumiyyətlə, Azərbaycanın siyasi nüfuzu günü-gündən artır. Müxtəlif regionlar, Qlobal Cənubla bağlı planlar var. Müəyyən siyasi gedişdən sonra müəyyən iqtisadi imkanlar yaranır. Çox güman ki, bu istiqamətdə səylər artırılacaq. Təbii ki, bunun üçün sərmayə lazımdır. Nəticə etibarilə, Azərbaycan dividentlər qazanmalıdır. Bu da həm daxili, həm də xarici konyunkturadan asılıdır. Təkcə Azərbaycanda yox, xarici ölkələrdə də çox sərmayə qoyulması ilə bağlı suallar verilir. BMT-nin fəaliyyəti qeyri-effektiv hesab olunabilir, lakin xatırlatmaq istərdim ki, BMT TŞ-nin qətnamələri sayəsində Azərbaycan ərazilərinin işğalı faktı hüquqi cəhətdən tanınıb. BMT yaradılmadan öncə ərazilərin işğalı tarixdə yalnız fakt kimi qalırdı. Azərbaycan hərbi yolla ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Mən çoxtərəfli diplomatiyanın vacib olduğu na inanıram.

□ **Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”**

Ukraynanın döyüş təcrübəsi - Azərbaycan da izləyir

Hərbi ekspert: “Biz də ondan faydalana bilərik, bir şərtlə...”

“Kiyev artıq öz hərbi qulluqçularını təlim üçün xaricə göndərmir, əksinə, xarici zabit və əsgərləri Ukraynada təlim keçməyə dəvət edir”. Bunu Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski deyib.

“3,5 il davam edən bu müharibədən sonra biz hərbiçilərimizi heç yere göndərmirik. Əksinə, biz başqa ölkələrin zabitlərini, nümayəndələrini bura təlim keçməyə dəvət edirik”, - o qeyd edib.

Zelenskinin sözlərinə görə, Ukrayna ordusu yüksək texnologiyalı döyüşlərdə, o cümlədən müttəfiqlər üçün faydalı ola biləcək dronlardan istifadədə unikal təcrübə toplayıb. Bundan əvvəl Danimarka və Polşa bu təcrübəni mənimsəmək üçün öz hərbi personalını Ukraynaya göndərərək planlarını açıqlamışdı.

Azərbaycan necə, Ukraynanın hərbi təcrübəsindən faydalana bilərmə?

Hərbi ekspert Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a deyib ki, Ukrayna hərbiçiləri 2022-2025-ci illərdə davam edən döyüşlər nəticəsində yüksək intensivlikli, texnoloji və cəbhəyönümlü təcrübə toplayıb: “Ukrayna 3

ildən artıqdır davam edən böyük miqyaslı müharibə zamanı döyüş meydanında qiymətli, bəzən dönməz dərslər toplaı. Bu dərslərin mərkəzində dronların sistemli istifadəsi, sürətli qərarvermə zəncirləri, komanda-idarəetmənin yeni formatları və elektron mübarizə sahəsində əməliyyat təcrübəsi dayanır. Bu baxımdan Zelenski haqlıdır. Kiyev artıq öz əsgərlərini xaricə göndərərək kifayətlənmir, əksinə, xarici hərbi nümayəndələri Ukraynada təlim almağa dəvət edir. Bu, Ukraynanın dö-

yüş meydanında formalaşmış təlim mərkəzinə çevrildiyini göstərir.

Avropa ölkələrinin reaksiyası təsadüfi deyil. Danimarka və Polşa kimi dövlətlər Ukraynanın dron və antidron taktikalarını öyrənmək üçün şəxsi heyət göndərmək planlarından bəhs edirlər. Bu, Ukraynanın taktiki innovasiyalarının ənənəvi hərbi təlim modellərini dəyişdirməsinin əyani sübutudur. Bu təcrübənin əsas elementləri sürətli döyüş kəşfiyyatı və hədəf təyini, şəbəkələşmiş atəş koordinasiyası və

birincili elektron mübarizə tədbirləridir. Ukrayna həmçinin müdafiə tərəfdən dronların necə dayandırılacağı, hava məkanının qorunması və sərhəd insidentlərinə reaksiya üzrə praktik dərslər verir. Bu da yaxın qonşular üçün dərhal tətbiq oluna bilən bilikdir”.

Hərbi eksperte görə, Azərbaycanın Ukrayna təcrübəsindən faydalanması məqsəduyğundur: “44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan ilk olaraq dronlardan effektiv istifadə etdi. Dron ekosistemini yalnız

texnika kimi yox, taktik və əməliyyat “mənzərəsi” kimi öyrənmək lazımdır. PUA-lar yalnız kəşfiyyat aləti deyil, onlar atəş zəncirinin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Buna görə də, dron məlumatlarının artilleriya və qərargahlarla real vaxtda sinxronizasiyası üzrə sınaqlar keçirilməlidir”.

Ekspert həmçinin qeyd edib ki, Ukraynada formalaşmış sürətli qərarvermə mexanizmləri cəbhə komandanlığından bölmələrə qədər yüngül, amma məntiqi səlahiyyət dövrləri göstərir ki, qərarvermə gecikmələri birbaşa itkilərə çevrilir, buna görə də məşq proseslərində kiçik döyüş “hüceyrələri” və sərt vaxt limitli qərar qəbul etmə ssenariləri tətbiq olunmalıdır: “Dronların geniş istifadəsi ilə elektron mübarizə sistemlərinin əhəmiyyətini bir qədər də artırı, signal pozulmaları, spektral müdafiə və yerli antidron sistemlərinin aktivliyi həyati önəm kəsb edir. Ukraynanın sahə təcrübəsi göstərir ki, effektiv elektron mübarizə strategiyası olmadan dron üstünlüyü tezliklə neytrallaşır”.

O hesab edir ki, ən praktik təlim Ukrayna təcrübəsini yerində müşahi-

də edən ekspedisiyaların təşkili, həm də ukraynalı instruktorların ölkəmizə dəvət edilməsidir: “1-2 həftəlik qısa sahə kursları, ardınca isə milli əməliyyat standartlarına inteqrasiya praktiki və sürətli effekt verə bilər. Bu, artıq bir sıra Avropa ölkələrinin seçdiyi modeldir. Ukrayna təcrübəsini götürərək onun tam köçürülməsi isə məntiqsizdir. Çünki hərbi prosedurlar ölkənin coğrafiyası, hüquqi çərçivəsi və strateji siyasəti ilə uyğunlaşdırılmalıdır. Xarici instruktorlarla əməkdaşlıq zamanı kəşfiyyat təhlükəsizliyi, əməliyyat sirləri və qanuni məhdudiyyətlər diqqətlə qorunmalıdır. Həmçinin regional və global siyasi reaksiya gözlənilməli, çünki bəzi addımlar geosiyasi gərginliyi artırmaq riski daşıyır. Ukraynanın döyüş meydanında qazandığı təcrübə həm texniki, həm taktiki, həm də təşkilati baxımdan əhəmiyyətli dərslər verir. Ən qısa və effektiv yol konkret modullar üzrə yerlərdə təlim və həmçinin ukraynalı instruktorların cəlb olunmasıdır. Lakin bu dərslərin milli şərtlərə adaptasiyası, əməliyyat qaydaları, hüquqi baza və strateji baxışla sinxronizasiya mütləqdir”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, “Yeni Müsavat”**

Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin son iclasında deputat Səyyad Aranın səsləndirdiyi iradlar siyasi gündəmin müzakirə mövzularından birinə çevrilib. Deputat nazirlərin və komitə sədrlərinin millət vəkllərinin müraciətlərinə vaxtında və lazımı qaydada cavab vermədiyini bildirib.

Səyyad Aran deyib ki, seçicilərlə ünsiyyətdə olan, onların problemlərini birbaşa dinləyən şəxs deputatdır: “Seçicilər məndən soruşur ki, filan məsələ niyə həll olunmadı? Mən isə cavab tapa bilmirəm, çünki müraciətlərimizə nazirliklərdən ya cavab gəlmir, ya da çox laqeyd yanaşılır. Heç olmasa köməkçilərinə göstəriş versinlər. Təəssüf ki, nazirlərin iş sürəti ölkə Prezidentinin iş tempinə uyğun gəlmir”.

Azərbaycan qanunvericiliyinə əsasən, deputat sorğusu rəsmi sənəd hesab olunur və ona qanunla müəyyən olunmuş müddətdə cavab verilməlidir. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə çıxışlarında məmurların xalqla sıx təmasda olmasının vacibliyini vurğulayıb, vətəndaş müraciətlərinə dərhal reaksiya verilməsini tələb edib. Dövlət başçısının bölgələrə səfərləri, ictimaiyyətlə açıq dialoqu, vətəndaşların problemlərinin operativ həlli bu siyasətin nümunəsidir. Lakin deputatların iradları göstərir ki, bəzi nazirlər və komitə rəhbərləri Prezidentin bu iş üslubuna uyğunlaşa bilmirlər.

Millət vəkili Aqil Abbas “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, həmkarından fərqli olaraq belə halla qarşılaşmayıb: “Hesabat verim və cavab məktubları gəlir ki, nə həll olunub və ya niyə həll olunmayıb. Elə müraciətlər olur ki, ona haqq qazandıra bilmirəm. Məsələn, hazırda hamı məndən ev istəyir və bununla bağlı məktub yazır. Deyirlər ki,

hökumət onlara Füzulidə, Ağdamda, Laçında ev versin. Bunların hamısını indi etmək mümkün deyil axı. Amma ev alıb verdiklərim də var. Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə müraciət etmişəm, müəyyən adamlar evlə təmin olunub. Evlə bağlı müraciətdən sonra işlə əlaqəli müraciətlər olur. Əgər adamın diplomu yoxdursa və həqiqi hərbi xidmətdə olmayıbsa, dövlət ona necə iş versin? Belə vəziyyətdə onlara restoranlarda, özəl şirkətlərdə işə düzəlməyə kömək edirəm.

Məmurların mənə münasibəti bir az başqa cürdür. Onlar həm də yazıçı Aqil Abbas faktoru da nəzərə alırlar, hörmət edir, tanıyır, sevirlər. Kimə zəng edirəm, deyir, Aqil müəllim, bu məqaləni oxudum və s. Səyyad Aran tam haqlı da deyil, haqsız da. Sahibə Qafarova dəfələrlə deyib ki, belə laqeydlik olanda bildirək, özü bu işlə məşğul olacaq. Mən and içərim ki, belə laqeydlik olmayıb. Belə laqeydlik olarsa, həmin məmurun gözün çıxaram. İxtiyarımda o boyda qəzet var, heç məsələni parlamentə çıxarmaq lazım deyil”.

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şurada 4 il təmsil olunan ekspert İlqar Oruc qəzetə mövzunu şərh edib: “Səyyad müəllimin çıxışında həqiqət var. O, bir ziyalı mövqeyi ortaya qoyur. Mən də ictimai xadim və təhsil-elm adamı olaraq bu kimi narazılıqları sadə vətəndaşlardan eşidirəm. Çox təəssüf doğuran məqamlardır.

Prezidentin iş tempinə uyğunlaşmayan məmurlar

Deputatın tənqidinə reaksiyalar; “deputat sorğusuna cavab verməyən nazir vətəndaşa cavab verərmi?..”

Hətta deputatın sorğusuna belə cavab vermirlər. O nazirlər unudurlar ki, bu vəzifə heç kimə babasından, atasından miras qalmayıb. Ölkə başçısı hər zaman məmurları xalqın qulluqçusu adlandırır. Hər zaman da deyib ki, məmurlar vətəndaşlarla təmasda olmalıdır. Biz bəzən hətta kiçik vəzifədə olan məmurların özbaşınalıqlarını görürük. Vətəndaşla rəftarında xüsusi ədanın, aqressiyanın şahidi oluruk. Sanki bu ölkə o məmurlara borcludur. Unudurlar ki, vəzifəyə təyin edildikləri

kimi də oradan çıxarıla bilərlər. Onlardan narazı qalan sırası vətəndaş yekunda dövlətdən narazı qalır. O necə nazirdir ki, deputatın sorğusuna cavab vermir? Sən o vəzifədə nə üçün oturmusan? Deputatın sorğusuna cavab verməyən nazir vətəndaşa cavab verərmi?”

Millət vəkili Fazil Mustafa deyir ki, bu cür açıqlamalar digər deputatlar tərəfindən də verilir: “Daha çox müraciət etdiyimiz qurumlardan alınan cavablar da yetərli de-

yil. Bu cavabların problemlərin həlli istiqamətində bir qayğı göstərdiyini ehtiva etməsi önəmlidir. Çox vaxt isə formal və standart cavab vermək vəziyyətin həlli demək deyil. Seçici yenidən millət vəkiliyə müraciət edir ki, problem niyə həll olunmur. Bəzən buna görə deputatı qınayırlar. Biz çalışmalıyıq ki, koordinasiya işi yüksək səviyyədə qurulsun. Məsələn, Bizim Dövlət Mıqra-siya Xidməti ilə indiyə kimi problemimiz yaşanmayıb. Hər dəfə müraciət etdikdə yazılı və ya telefon zəngi ilə dərhal reaksiya verilir. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin də bu istiqamətdə fəaliyyəti tədqirəlayıqdır. Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinə nə zaman seçicinin müraciətini göndərsəm, dərhal reaksiya gəlir. Lakin elə qurumlar var ki, oraya müraciət etməyin bir mənası qalmır. Çünki elə hal yaşanır ki, birinci şəxslərə hətta hökumət telefonu ilə də düşmək mümkün olmur.

Hər halda, bu sistem elə tənzimlənməlidir ki, əməkdaşlıq, iş birliyi vətəndaşın probleminin həllinə yönəlsin. Milli Məclisin rəhbərliyi səviyyəsində bu istiqamətdə konkret addımlar atılıb. Nazirliklərdə millət vəkllərinin sorğuları ilə məşğul olan müavinlər səviyyəsində vəzifəli şəxslər müəyyən olunub. Onlarla məsələni həll etmək olur. İstər Daxili İşlər Nazirliyi, istərsə də Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti ilə bu istiqamətdə hər hansı problem yaşanmır. Çünki bir çox hallarda ora yazılı müraciətdən çox, birbaşa telefonla müraciət etməli olursan və oradan da müəyyən dərəcədə seçicinin probleminə yönəlik uyğun cavabları almaq mümkün olur. Biz bu kimi məsələlərdə həm mərkəzi icra hakimiyyəti, həm də yerli icra hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyəti ilə bağlı müəyyən prosesləri doğru tənzimləməyə çalışmalıyıq ki, vətəndaş narazı qalmasın”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,** “Yeni Müsavat”

Revanşistlərin “Qərbi Ermənistan və artsax” sancıları - Paşinyana iki “ev tapşırığı”

Bakıdan Ermənistan əhalisinə çağırış: “Ayağa qalxın...”

Xəbər verildiyi kimi, Nikol Paşinyanın istifraz etdiyi son teatr tamaşası ətrafında yaranan qalmaqal erməni mətbuatında geniş müzakirə doğuran mövzulardan birinə çevrilib. Belə ki, Paşinyanın iştirakı ilə Bjurakan qəsəbəsində nümayiş olunan “Hasar” tamaşasında “Qərbi Ermənistan”a eyham vuran səhnələrin olması baş nazirin kəskin etirazına səbəb olub.

Paşinyan tamaşadan sonra açıq şəkildə narazılığını ifadə edərək bildirib ki, bu kimi məqamlar Ermənistan cəmiyyətinin yanlış istiqamətə yönəldə bilər. Onun sözlərinə görə, ölkə real təhlükələrlə üz-üzə qaldığı bir vaxtda diqqətimizi “keçmiş torpaqların” (! - red.) nostalji xatırlanmasına deyil, hazırkı Ermənistan dövlətinin möhkəmləndirilməsinə yönəltmək vacibdir. “Biz hasarları ele qurmalyıq ki, öz dövlətimizi qorusun, kiminsə xəyali sərhədlərini deyil”, - baş nazir bildirib.

Bu isə Ermənistan daxilində fikir ayrılıqları doğurub. Revanşist mövqeli bəzi qəzetlər və siyasi dairələr bunu “sensura” və “tarixin silinməsi” kimi təqdim edir. Məsələn, “Past” adlı radikal nəşr Paşinyanın bu mövqeyini Türkiyə və Azər-

baycanın “təzyiqlərinin nəticəsi” kimi qələmə verməyə çalışıb. Qeyd edək ki, bu günlərdə möhürlərdən Ağrıdağın təsvirinin çıxarılması həmin çevrələrdə eyni dərəcədə sərt tənqidlərə tuş gəlmişdi.

Bu arada məlum olub ki, Ermənistanda “artsax nümayəndəliyi”nin binası ilə bağlı məhkəmə iclası 2026-cı ilin may ayına təyin edilib. Erməni mediasının yazdığına görə, iyulun 15-də Baş Prokurorluq İnzibati Məhkəmədə Kadastr Komitəsinə qarşı “artsax nümayəndəliyi”nin binasına

mülkiyyət hüquqlarının dövlət qeydiyyatının etibarsız hesab edilməsi tələbi ilə iddia qaldırıb. Xatırladılıb ki, bina 1997-ci ildə baş nazir Robert Köçerovun qərarı ilə “Qarabağ hökuməti”nə bağışlanıb (Axez.az).

Qeyd edək ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyan və Azərbaycanla sülh sazişi imzalamağa hazır olduğunu bəyan edən Ermənistan hakimiyyətinin İrəvanda “artsax nümayəndəliyi”ni hələ də saxlaması, üstəlik, binanın geri alınması ilə bağlı məhkə-

mə prosesinin 2026-cı ilin may ayına təyin edilməsi ciddi sualları yaradır. Niyə gələn ilin mayı, seçkilərdən sonramı?

Başqa yandan, Paşinyan öz toplusunu fəsadsız-filansız “Qərbi Ermənistan”, Ağrıdağ (“Ararat”) kimi mərzələrdən, “artsax”ın mənasız simvollarından xilas edə biləcəkm?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Ermənistanın baş naziri və hakim komanda keçmişdən qalan, ideologiyaya mənfi təsir göstərən qurum,

quruluş və simvollarıdan qurtulmağa çalışır: “Artsax nümayəndəliyi”nin binası ilə bağlı məhkəmə iclasının gələn ilin may ayına təyin olunması da təsadüfi deyil və nəzərə almaq lazımdır ki, iyunun 7-də Ermənistanda parlament seçkiləri keçiriləcək. Paşinyan tez bir zamanda “Artsax nümayəndəliyi”nin fəaliyyətinə son qoyub binanı müsadirə edib rahatlıqla seçkilərə getməyə hazırlaşır. Nəzərə almaq lazımdır ki, həmin bina və bu kimi “nümayəndəliklər” yalnız separatizm ideyasının genişləndirilməsi və keçmiş qondarma qurumun fəaliyyətinin daha da dərinləşdirilməsi mahiyyətini daşıyırdı. Bu gün isə yeni geopolitik reallıqlara Ermənistan və bütün geosiyasi mərkəzlər hazır olmalıdırlar, yeni reallıqlar əsasında fəaliyyət qurmağıdır. Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalayırsa, deməli, Ermənistan ərazisində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı olan heç bir quruluş, qurum, “nümayəndəlik” də olmamalıdır.

Ermənistanın baş naziri 8 avqust Vaşinqton razılaşmasına uyğun davranış nümayiş etdirir. Bu, həm onun öz ölkəsi üçün, həm də Azərbaycan üçün müsbətdir. Ermənistan sərhədində giriş-çıkış möhüründə Ağrıdağın təsvirinin yığışdırılması, Ermənistanda bilik günündə tədris müəssisələrində Azərbaycana müsbət

jestin edilməsi və bu kimi məsələlər onu deməyə əsas verir ki, Nikol Paşinyan real sülh istiqamətində artıq praktiki addımlar atmağa cəhd edir”.

Ekspertin sözlərinə görə, Paşinyanın bu siyasəti daxildə revanşist qüvvələri narahat edən vəziyyətdir: “Çalışırlar ki, kilsənin gücü ilə Ermənistanda hakim komandanın siyasi imicinə zərbə vursunlar və sülh prosesinə mane olsunlar. Lakin hesab edirik ki, bu cür cəhdlərin artıq ciddi bir təsiri olmayacaq. Paşinyan qarşısına qoyduğu prosesi sona qədər aparmaqda qərarlı görünür. Ona görə də düşünürəm ki, Paşinyan Ermənistanı “Qərbi Ermənistan”, “Ağrıdağ” (“Ararat”) kimi mənasız ideologiyalardan, “artsax”ın mənasız simvollarından xilas edə biləcək. Çünki bunlardan Ermənistan nə qədər tez xilas olsa, bu, erməni xalqının özü üçün bir o qədər xeyirlidir.

Ermənistan xalqı bilməlidir ki, ölkələrində “artsax nümayəndəliyi binası”nın qalması onların övladlarının gələcəyi üçün təhlükə mənbəyinin qalmasıdır. Həmin “nümayəndəlik binası” erməni gəncləri ölümə aparan bədnam ünvandır. Ermənilər gerek hətta məhkəməni-filani gözlemədən həmin ünvani özləri ayağa qalxıb süpürüb kənara atsınlar. Erməni valideynlər öz övladlarının yaxşı gələcəyi naminə bunu etməlidirlər”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,** “Yeni Müsavat”

Adı dəyişən heyvandarlıq

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Nazirlər Kabineti ölkəmizdə ot istehsalını artırmaq üçün olduqca mühüm qərar qəbul etmişdir. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Heyvandarlıq Elmi-Tədqiqat İnstitutunun adı dəyişdirilmişdir! Qərarı baş nazir Əli Əsədov imzalamışdır. İnstitut bundan sonra Heyvandarlıq və Balıqçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu adlandırılacaqdır.

Həqiqətən olduqca vacib, yerində, vaxtında verilmiş qərardır. İlk növbədə, sentyabr girib, xalqımız isə adında "r" hərfi olan aylarda balıq yeyir. Deməli, elmi-tədqiqat institutunun adına "balıqçılıq" əlavə olunması zəruri idi. Ümid edirəm gələn il mayda institutun adından balıq sözünü yenidən silməzlər. Buna ehtiyac yoxdur. Ona qalsa, biz heç işləmədikləri yay aylarında müəllimlərin maaşını saxlayırıq. Çünki müəllim peşəsi müqəddəsdir!

Qayıdaq heyvandarlığa. Necə deyirlər, "öz qoyunlarımızın yanına".

NK-nın qərarı nəticəsində indən belə zəhmətkeşlərimizin süfrəsindən kütüm, osetrin, sazan, kefal, forel, qara və qırmızı kürü əskik olmayacaqdır. Axı nə qədər qoyun qabırğası, dana basdırma, cücə qızartması yeməliyə? Xalqa balıq da vacibdir. Çünki balıq yeyəndə göz yaxşı görünür, iqtidarın, həmçinin NK-nın əməyini düzgün qiymətləndirə bilirik. Yəni haradan baxsan bu qərar xalqın gözünü açmağa xidmət edir.

İntəhası, mənə bir məsələ qaranlıq qaldı: balıq heyvan sayılırmı? Əks halda, niyə institutun adı Heyvandarlıq və Balıqçılıq oldu? Eyni məntiqə institut Heyvandarlıq, Quşçuluq, Balıqçılıq adlanmalı deyildirmi? Hələ qurbağa və ilbiz istehsalı da var, onlar hansı sinifə girir? Əlbəttə, kabinetdəkilər məndən çox bilirlər, yaqin nəse məntiqli izahat vardır.

Əsas odur məmurlarımız xalq üçün çalışır, daim yeniliklər edirlər. Bunu deputatların da təmsalında görürük. Təzəlikcə onlar Milli Məclisdə müzakirə açdılar, məktəblərə, küçələrə qəhrəmanlarımızın adlarının verilməsindən danışdılar. Siyavuş Novruzov dedi ki, bəzi kəndlərdə 5 şəhid, lakin 1 məktəb var, orada məktəbə kimin adının verilməsi çətinlik yaradır.

Gör nə qədər təvazökardır... Heç özünün Əfqanıstan, Qarabağ, Nikaraqua, Somali, Koreya savaşlarında göstərdiyi igidlilikləri yada salmaq istəmir. Ancaq mən istəyirəm və indi toponimika komissiyasından xahiş edirəm, hansı bölgədə məktəbə ad verilməsində çətinlik törənsə, ora yerli qəhrəman deputatın adı qoyulsun. Elə Siyavuş müəllimin adına məktəbimizin olmasının vaxtı çoxdan çatmışdır. Hətta ötüb keçmişdir.

Yeri gəlmişkən, başqa deputatlar məlumat verdi, sən demə, bizim qanuna görə şəhidin adını məktəbə yalnız ən azı 2 ordeni olanda verirlər. Siyavuş müəllimin ordenləri isə, yaxşı yadımdadır, bütün yaxasını örtmüşdü. Hətta kostyumda yer qalmamışdı, bir neçə medalı şalvardan asmışdı.

Deputatlarımızın adları küçələrə, işıqlı prospektlərə, müasir oturmaqçılıq parklara da verilsə yaxşı olar. Yoxsa misal üçün, Biləcəriyə gedirsən, görürsən Füzuli küçəsi var. Bu, şəhərdəki digər Füzuli küçəsi ilə qarışıqlıq yaradır. Bakıda 2 İstiqlal, 4 Qara Qarayev küçəsini şəxsən görmüşəm. Niyə biz yer adlarımızda sui-istifadəyə yol veririk? Elə həmin Biləcəriyədəki küçəyə ərazinin keçmiş deputatı Hacı Mədərin adını qoymaq olmazmı? Doğrudur, rəhmətlik heç vaxt deputat seçildiyi əraziyə gəlməzdi, ancaq guya Füzuli Biləcəriyədə olub ki? O da Kerkükdə yaşamışdır.

Milli Məclisdə sovetdənqalma yer adları da tənqid edildi. Lakin misal çəkilmədiyi üçün konkret hansı yerlərdən söhbət getdiyini bilmirəm. Yaqin hələ də bəzi şəhərlərimizdə Şaumyanın, Caparidzenin-filanın adına küçələr qalır. Bunları dəyişmək mümkündür. Lakin problemi həll etmir. Məsələn, 30 ildir dəyişilib, lakin xalq yenə də Bakıda "Azpetrol"a "Karl Marks" deyir. Basın, Sovetski kimi adları unutmurmaq üçün hətta şəhərin o hissəsini dağıtmağa məcbur olduq.

Bax, mənə, köhnəlikdən qurtuluş üçün dağıtmaq vacibdir. Küçəni sökürsən, problem həll olunur. İnqilabi yoldur. Güman edirəm xalqımız da balıq yeyə-yeyə uzun müddət institutun adını "Heyvandarlıq İnstitutu" kimi yadda saxlayacaqdır. Nədə unutan olsa da, pis işlərdə yaddaşımız bərkdir. Təklif edirəm institutu söksünlər.

ABŞ Nümayəndələr Palatasının üzvü, erməni lobbisti Bred Şerman Beynəlxalq İnkişaf Maliyyə Korporasiyasının Türkiyə və Azərbaycana dəstəyini bloklaya biləcək düzəliş təqdim edib. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu barədə Amerika Erməniləri Milli Komitəsi (ANCA) məlumat yayıb.

"Bu düzəliş Türkiyə Ermənistan üzərindəki blokadanı aradan qaldırmayana qədər, Azərbaycan isə bütün erməni hərbi əsirlərini (! - red.) azad etməyənədək qüvvədə qalacaq", - deyər erməni lobbisinin xəbərində iddia olunur.

"Düzəlişim nəzərdə tutur ki, Ermənistanın blokadasını davam etdirdikcə Türkiyəyə bir qəpik də ödənilməyəcək, "girovlar" (Şerman erməni terrorçularını belə adlandırır - red.) azad olunmadıqca Azərbaycana da bir qəpik verilməyəcək", - məlumatda deyilir.

Şermanın ikinci bir düzəlişi də var. "Bu dəfə Dövlət Departamentinin sanksiyalar haqqında qanununa əlavə kimi təqdim edilən düzəliş prezidentin "907-ci maddə"ni ləğv etmək səlahiyyətini aradan qaldırır və beləliklə, ABŞ-nin Azərbaycana hərbi yardımını faktiki olaraq bloklayır", - deyər ANCA-nın məlumatında bildirilir. Yəni Donald Trampı həmin üzündənirə düzəlişin qüvvəsini hər il dayandırmaq hüququndan məhrum etmək istəyirlər.

Azərbaycanla Ermənistan arasında Trampın patronajlığı altında davam edən böyük sülh quruculuğu fonunda bu cür cəhdlər nə dərəcədə prosesə pəl vura bilər? Bakı və Ankara belə səylərdən narahat olmalıdırmı? Hazırda erməni lobbistlərin Konqresdə təsir gücü hansı səviyyədədir?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"a bu layihənin Konqresdə keçməyəcəyini bildirdi. Onun sözlərinə görə, respublikaçılar qanunverici orqanda üstündür və Trampın partiyasının üzvləri onu əngəlləyəcək.

Hüquq müdafiəçisi qeyd etdi ki, belə təqdimatlar çox olub, lakin heç biri qəbul edilməyib: "İndi Azərbaycan-ABŞ münasibətləri özünün ən yaxşı dövrünü yaşamaqdadır. Belə bir vaxtda hansısa düzəlişin olacağına inanmıram. Sadəcə, erməni lobbisinə bağlı adamlar bu təşəbbüsləri qaldırır. Çünki xəbəri də elə Amerikadakı erməni təşkilatı yayıb. Bu da erməni lobbisinin təsirini göstərir".

Ç.Qənizadə düzəlişdə irəli sürülən tələbləri absurd adlandırdı: "Ermənistan özünü blokadadan çıxar-

Bakıya və Trampa qarşı xain plan - bədnam layihə qəbul olunsay...

Azərbaycanın düşmənləri dayanmır; erməni lobbisinin təxribatçı təşəbbüsü Konqresdən keçə bilərmə? ekspertlərin proqnozu

malıdır. Bunun üçün Bakı və Ankaranın şərtlərini yerinə yetirməlidir. Yeni Şermanın layihə irəli sürməsi ilə bu iş olmur. İrəvanın blokadadan çıxması özündən asılıdır. O ki qaldı məhkəməsi gedən erməni canilərə, onları gah "hərbi əsir", gah "siyasi məhbus" adlandırırlar. Şermanın ölkəsində bu cinayətkarlar eyni addımları atsaydı, çoxdan fiziki olaraq aradan götürülmüşdülər.

Bu adamlar 30 ildən çox torpaqlarımızda qanunsuz silahlı dəstələrə rəhbərlik edib, qeyri-qanuni bir idarəçilik qurub, mərkəzə tabe olmadan Ermənistanın himayəsi altında Azərbaycan ərazilərində qondarma respublika yaradıblar. Bunu Amerikanın hansısa ştatında etmək olarmı? Ona görə də bu adamlar hərbi canilərdir. Ümumiyyətlə, belə absurd bəyanatlar çox olacaq".

Hüquq müdafiəçisi Azərbaycanın bölgədə yeni reallıq yaratmaqla əslində Ermənistanı da Rusiyanın boyunduruğundan xilas etdiyini dedi: "Amerikalı senator revanşist güclərlə eyni mövqeyi bölüşən erməni lobbisinin təsirinə düşüb. Ancaq anlamaq olar ki, erməni lobbisi və revanşist qruplar Rusiyanın maraqlarını ifadə edir. Yəni Şerman Ermənistanın tə-

əssübünü çəkirsə, Rusiyanın vassalı olaraq qalmasını istəməməlidir. Bu da İrəvanın Azərbaycan və Türkiyə ilə əlaqələri normalaşdırmasından keçir. Görünür ki, bu şəxs pula satılıb və lobbinin sifarişini yerinə yetirməyi üstün tutub. Zənnimcə, Nümayəndələr Palatasında Respublikaçılar buna imkan verməyəcək".

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev isə qeyd etdi ki, Şermanın mənsub olduğu siyasi düşərgə əvvəldən anti-Azərbaycan mövqedədir: "Bu kongresmen Demokratlar Partiyasının üzvüdür. Biz Bayden iqtidarı dövründə Azərbaycana hansı münasibət bəslədiklərini görmüşük. Ona görə bu adamın layihə irəli sürməsi təəccüb doğurmadı. Çünki Demokratlar ermənipərəst siyasət yürüdürlər. Amma düşünürəm ki, onun layihəsi qəbul edilsin. Respublikaçılar Nümayəndələr Palatasında hakimdirlər".

E.Mehdiyeva görə, digər tərəfdən, belə səylər əhəmiyyətsizdir: "Çünki Azərbaycan beynəlxalq hüquq normalarına uyğun davranır. Bu gün erməni hərbi canilərin məhkəməsi açıq keçirilir, onların ailələri ilə əlaqə saxlaması təmin olunur, saxlanma şəraitindən narazılıq etmirlər. Eyni zamanda işğal

dövründə törədilən cinayətlər bir-bir sübut olunur. Şerman yaxşı olardı ki, gəlib məhkəmə prosesində iştirak etsin və faktlarla tanış olsun. Ondan sonra bu cinayətkarların, separatçıların əsir, yoxsa qatil olduqlarını görərik".

Partiya funksioneri onu da söylədi ki, antiterror əməliyyatından sonra Azərbaycan əleyhinə belə təşəbbüslərin olacağı gözlənilən idi: "Bütün ermənipərəst dairələr hərəkətə keçib. İki ildir ki, Azərbaycanı gah etnik təmizləmə həyata keçirməkdə, gah Araik və digərlərini əsir götürməkdə ittiham edirlər. Bunların heç biri əsaslı ola bilməz. Ermənilər öz xoşları ilə gediblər, tutulanlar isə öz əməllərini etiraf edirlər. Üstəlik, xunta rejiminin bir çox üzvü qaçıb gedib, əslində daha çoxu indi həbsdə olmalıydı. Şerman onların illərlə Qarabağda hansı qanunsuz hərəkətlərə yol verdiklərini açıb oxusun, uzaq tarix deyil. Hərada görünüb ki, dövlət içində qondarma dövlət qurmaq istəyərsən və buna dözümlü nuyamıyş etdirilsin? ABŞ-də Texas ştatı dəfələrlə müstəqil olmaq istəyib, amma imkan verməyiblər. Əgər separatizm yaxşıdırsa, özlərində sınaqdan keçirsinlər".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Kremlin ələ aldığı azərbaycanlılar... - Şıxlinskiyin həbsinin ilginclə səbəbi

Rusiya soydaşlarımız arasında çirkin üsullarla təcridə yaratmağa başlayıb; **politoloq**: “Moskva azərbaycanlılara təzyiqi artıracaq, çünki...”

Uralda Azərbaycan diasporunun yeni rəhbəri olduğunu iddia edən Vidadi Mustafayev Azərbaycana qarşı əməllərini davam etdirir. Bu dəfə o, həbsdə olan diaspor rəhbəri Şahin Şıxlinskiyin tərəfdarlarının azərbaycanlıların Ukraynada “xüsusi əməliyyat” üçün apardığı ianə toplama kampaniyasını pozduqlarını bildirib (Bakupost.az).

Şahin Şıxlinski

V.Mustafayev qeyd edib ki, Şahin Şıxlinski diaspor üzvlərini ianə verməməyə və tədbirlərdə iştirak etməməyə çağırıb. O əlavə edib ki, yaxın vaxtlarda Moskvada Rusiya diplomatları ilə görüşüb, onlara öz proqramını təqdim edib və əlaqəni davam etdirmək vədi alıb. Mustafayev eyni zamanda Azərbaycan diplomatları ilə əlaqə saxlamağın mənasız olduğunu bildirib.

Qeyd edək ki, bu xəbərdən sonra azərbaycanlılar sosial mediada Vidadi Mustafayevi sərt tənqid edib, onu Azərbaycana xəyanət etməkdə günahlandırılıb.

Ümumiyyətlə, Kreml Azərbaycana qarşı çirkin təbliğat kampaniyası aparmaqla yanaşı, Rusiyadakı azərbaycanlılara qarşı təqib və təhdidləri də gücləndirməkdə davam edir. Xüsusilə də azərbaycanlı iş adamları və diaspora fəalları hədəf seçilməkdədir.

Məlum olub ki, Moskvadakı Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Muxtariyyəti Şura-

İndi isə Moskvanın necə bir azərbaycanlı diaspora rəhbəri görmək istədiyini Yekaterinburq nümunəsində görmək olar. Orada diasporamızın hazırda həbsdə olan rəhbəri Şahin Şıxlinskiyin yerinə özünü diaspora başçısı elan etmiş Vidadi Mustafayevin son açıqlamaları və hərəkətləri ümumi mənzərəni tam aydın göstərir.

Moskvaya məhz Mustafayev kimi “diaspora başçıları” lazımdır. Belə görünür, Kreml bu cür “fəalları” diaspora təşkilatlarında tam başa keçirməyincə, azərbaycanlı iş adamları və diaspora nümayəndələrinə qarşı repressiyalar davam edəcək...

Bəs Rusiya hakimiyyətinin soydaşlarımız arasında bu üsullarla təcridə yaratması mümkün olacaqmı? Azərbaycanlılar nələyə diqqət etməlidir, onlar Putin Rusiyasının işğalçı müharibəsi üçün niyə ianə toplamalıdır ki?

Professor Qabil Hüseynlinin bildirdiyinə görə, Rusiyadakı soydaşlarımız ayıq-sayıq olmalıdırlar. Onun fikrincə, Moskva azərbaycanlıları sıxışdırmağa davam edəcək: “Təkcə diaspor rəhbərlərinə təzyiq göstərilir, Rusiyada yaşayan, ticarətlə məşğul olan sadəcə azərbaycanlılar da problemlərlə üzləşməkdədir. Artıq bir neçə soydaşımızın Rusiyaya girişinə “Stop” qoyulub. Onlar ictimai fəallığı olmayan, bazarda, ticarətdə olan adamlardır. Rusiya isə hava limanında həmin şəxsləri ölkəyə buraxmır və geri qaytarır. Mən bir neçə belə fakt eşitmişəm. Ona görə də azərbaycanlılara qarşı təzyiq dalğası davam edəcək. Burada məqsəd aydındır: Rusiya azərbay-

canlı miqrantlardan rəsmi Bakıya qarşı təzyiq kimi istifadə edir”.

Q.Hüseynli münasibətlərdə yaranmış soyuqluq və böhranın tezliklə aradan qalxacağını gözləmir: “Rusiya gördüyünüz kimi, dayanmır. Gah azərbaycanlıları vətəndaşlıqdan çıxarır, gah ölkəyə girişinə icazə vermir, gah diaspor təşkilatlarına özlərinə işləyən həmvətənlərimizi yerləşdirirlər. Şıxlinskiyin həbsindən sonra bir neçə belə təyinat olub. Yeni özləri diaspor sədrlərini müəyyənləşdirirlər. Bununla da arada bir məsafə, qopma yaradırlar. Halbuki Rusiya diaspor təşkilatlarının işinə müdaxilə edə bilməz. Sadəcə, həmin azərbaycanlıları təşkilatlara sədr gətirməklə diasporamızı ələ keçirmək istəyirlər. Bu da Azərbaycanla əlaqələrin azalmasına səbəb olacaq. Ancaq tələyə düşən azərbaycanlılar buna getməməlidirlər, diqqətli olmalıdırlar. Onlar bilməlidirlər ki, Kremlin burada hiyləsi nədən ibarətdir və nə üçün alət kimi istifadə olunurlar”.

Politoloq hesab edir ki, ikitərəfli əlaqələr yaxşılaşmalıdır, bu halda azərbaycanlılarla bağlı aparılan çirkin siyasət dayandırılacaq: “Bir ilə yaxındır ki, Bakı və Kreml arasında münasibətlərdə soyuqluq müşahidə olunur. Məhsullarımızın Rusiya bazasına buraxılmaması, miqrantlara qarşı sərt yanaşmalar və müxtəlif siyasi məsajlar bu xətti daha da gücləndirir. Baş verənlər iki ölkə arasında etimadın zəiflədiyini göstərir və gələcək mərhələdə yeni risklərin yaranacağı ehtimalını artırır. Ona görə Rusiyanın hərəkətləri məntiqsiz olduğu qədər həm də gözləniləndir. Bu prosese yalnız barışıq son qoya bilər.

Rusiya isə təyyarəmizi vurduqdan sonra geri çəkilmək əvəzinə üstümüzə gəlir, təzyiq və təhdid edir. Demək istəyir ki, gərginliyin artmasında maraqlıdır. Azərbaycan Rusiyanın bu addımları qarşısında öz siyasi duruşunu saxlayıb. Zənnimcə, Putin hakimiyyəti Azərbaycana münasibətini dəyişməlidir. Əgər Moskva bizi itirmək istəmərsə, azərbaycanlılar arasında nifaq salmaq cəhdlərini, destruktiv hərəkətlərini yığışdırmalıdır”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Bazar tənzimlənməsi, yoxsa bazar təmizlənməsi?

Xalid KAZIMLI

Hansı əmtəyə əl uzadırsan, qiymətinin bəha olduğunu görürsən və deyirsənsə, deyirlər, bunu bazar özü tənzimləyir.

Belə deyənlər əsasən iqtisadçılardır. Onlar dünya və Avropanın bazar iqtisadiyyatına əsaslanaraq belə deyirlər. İqtisadçıların bəhs etdiyi ölkələrdə yüz ildir bütün əmtəə və xidmətlərin qiymətləri istehsal sənayesi və istehlak bazarı tərəfindən tənzimlənir.

O bazardan bizdə yoxdur. Bizdəki kolxoz bazarıdır, supermarkətlər şəbəkəsidir, baqqal dükanlarıdır və sair və ilaxırdır. Axır ki, inkişaf etmiş ölkələrdəki bazardan deyil.

Bunlar tamam başqa-başqa anlayışlardır.

Avropada qiymətləri tələb-təklif bazarı tənzimləyir, bizdə bazar-dükən yiyələri tənzimləyir. Bir gün onlar ya sözləşərək, ya da bir-birinin bəhsinə satdıqları, təklif etdikləri məmulatların qiymətini kəllə-çarxa qaldıra bilərlər.

Pandemiya vaxtı 1 kilo zəncəfilin qiymətini 46 manata qaldırmışdılar, heyrlənənə də deyirdilər, bazar belə tələb edir. Hesab edirdilər ki, zəncəfilin koronavirusun dərmanı olduğu haqda aparılan piar kampaniya effektiv nəticə verəcək, xalq marketlərə tökülüşüb, 200-300 qram da olsa, zəncəfil alacaq.

Hansı menecerin “iti” ağıllının məhsulu idi, bilinmədi, amma baş tutmadı, xalq 46 manatdan zəncəfil almadı, gedib 400-500 manatlıq başqa dərman preparatları aldılar, özlərinə sistem qoşdurdular.

Bu, sadəcə, yox yerdən çox pul qazanmaq ehtirası idi. Alınmadı.

“İstisu” mineral suyu bazarlara yeni çıxanda ölkədə qopan ajiotajı xatırlayarsınız. Su başa gəldiyindən çox artıq qiymətə təklif edilirdi, az qala dünyanın ən bəha mineral sularından biri olacaqdı. Bunu bazar diktə edirdi? Xeyr. Sadəcə, insanların 30 il boyunca işğal altında qalmış “İstisu” mədəninə münasibətdə vətənpərvərlik hissə coşmuşdu, hamı onu alıb dadına baxmaq istəyirdi. Susatanlar isə xalqın bu tamarzılıq hissindən yararlanaraq pul qazanmaq fikrindəydilər. İndi marketlərdə “İstisu” şüşələri bir-birinə söykəli durur və onları yalnız bilən adamların məsləhəti ilə ehtiyacı olanlar alır.

Mal və qoyun-quzu ətinin qiymətini də bazar tənzimləmir, bu işə baxan ayrı-ayrı adamlar tənzimləyir. Əhalinin ətə olan həssaslığını bilənlər əmindirlər ki, ətin kilosu 30 manat da olsa, ətyeyənlər alıb yeyəcəklər. Belədirsə, onlara əti niyə ucuz sataq? Düşüncə budur.

Bir vaxtlar banan bazarında qiymətləri tənzimləyənlər tonlarla məhsulu xarab edir, zibilliklərə tökürdülər, amma ucuz qiymətə satmırdılar ki, bananın qiyməti ucuzlaşsın. İndi bu, bazar tənzimləməsiydi? Əlbəttə yox.

Bazar tələb edirdi ki, bir həftəyə xarab olası məhsul istehlakçıya ucuz qiymətə təklif olunsun ki, əldə qalmasın, zibililiyə atılmasın. Amma “bazarkom”lar düşündü ki, bu, alıcıları pis öyrədən, ondan sonra onlar 3 manata banan almazlar. Yeri gəlmişkən, bananın kilosu Avropada əsasən 1 avro, Amerikada isə 1 dollardır. Amma bizim “bazarkom”lar onu xalqı 3 manatdan (2.99-filan) sırıyırlar.

Yayda yüz tonlarla pomidor, qarpız, yemiş, badımcın və sair meyvə-tərəvəzlər sırf “Azərbaycansayağı bazar tənzimlənməsi” üzündən zibil yığıqlarına boşaldılır, milçəklər üçün ziyafət təşkil edilir.

Hazırda dərman preparatlarının qiymətlərindən narazılıq var. Yenə belə bir təkrarlanan əhəmiyyət var ki, dərman bazarında qiymətləri dövlətin tənzimləməsi düzgün deyil. Guya ki, özəl sektorda dərmanların qiymətini yalnız bazar tənzimləməlidir.

Bu, o zaman olar ki, ölkənin özündə bir çox əcazılıq müəssisələri çoxçeşidli dərman preparatları istehsal edə, ölkəyə eyni dərmanları gətirən çoxsaylı şirkətlər ola və onlar bir-biri ilə rəqabət aparalar.

Belə şey yoxdur. Bu sahədə rəqabət aparılmır. Bizdə rəqibi siradan çıxararaq bazarı təmizləmək adəti var. Ondan sonra qiymətləri tənzimləmək asan olur.

Bu cür olandan sonra hər şey dərman deposunun yiyəsinin insafına qalır. O istədiyi dərman istədiyi qiymətə təklif edəcək. Alan alsın, almayanın canı çıxsın.

Bu üzdəndir ki, dost-taşıları xarici ölkəyə gedən minlərlə adam hər gün “tapılmayan bahalı dərmanı” hansısa başqa ölkədə ucuz qiymətə tapdırır, aldırır, gətirtdirir. Bu yol da olmasa, kim bilir, kasıbçılıq üzündən lazımi dərmanı ala bilmədiyi üçün nə qədər vətəndaşımız vaxtsız vəfat edərdi.

Bəzən elə qələmə verilir ki, sanki ölkəyə dərman gətirən kommersiya şirkətləri maddi sıxıntı içindədirlər. Elə şey yoxdur. Hamısı multilyonçudur. Bu saat ən mənfəətli sahə səhiyyə sahəsidir: tibbi xidmətlər, laboratoriya analizləri ilə, dərman satışıyla məşğul olan müəssisələr ziyanla işləmirlər, böyük qazancla işləyirlər.

Elə olmasaydı, istənilən qəsəbədə, izdihamlı küçədə 100-150 metr radiusda 5-6 aptek olmazdı.

Işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış əhalinin ümumi sayı 55329 nəfər təşkil edib. Artıq Qarabağa və Şərqi Zəngəzura həyat qayıdıb. Məhz hazırkı situasiya siyasi partiyaların da öz təşkilatlarını Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə qurması məsələsini gündəmə gətirir. Bir sıra partiyalar gələnlə il üçün işlər planında bunu prioritet kimi qeyd edib.

“Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, Modern.az mövzuya dair partiyalar arasında sorğu keçirib.

Böyük Quruluş Partiyasının başqanı, Milli Məclisin komitə sədri Fazil Mustafa bildirib ki, partiyanın rayon təşkilatlarının Qarabağdakı rayonlara köçürülməsi üçün zamana ehtiyac var: "Məskunlaşmanın tam təsnifatı aparılmalıdır ki, harada bizim üzvlərimiz geri qayıdıblar. Müəyyən rayonlara qayıdanda barədə mənim bilgilim yoxdur. Əksəriyyəti hələ ki Bakıdadır və köçməyi gözləyirlər. Bir çoxu digər məcburi köçkənlər kimi geri qayıtmağı arzulayırlar. Proses müəyyən dərəcədə mərhələ-mərhələ həyata keçirildiyinə görə, konkret olaraq, məskunlaşma prosesi hələ təsnifləşdirilməyib. Mən söyləyə bilmərəm ki, bizim nə qədər üzvümüz Laçına və ya Qubadlıya köçüb. Gözləmək lazımdır. Statistik bilgilər əldə etdikdən sonra belə bir fikrimiz olacaq".

**F.Mustafa bölgələrdə
siyasi təşkilatlarının fəaliyyət
göstərməsi ilə bağlı
ümumi qərarlarının olduğu-
nu vurğulayıb:** “Həmin bölgələrə bağlı bizim rayon təşkilatlarımız var. Bu təşkilatlar daha çox Sumqayıtda, Bakıda məcburi köçkünlər arasında fəaliyyət göstərir. Gələcəkdə kimlər köçəcəksə, artıq biz də yerləşmə barədə düşünə bilərik”.

Mili Cəbhə Partiyasının sədri, deputat Razi Nurullayev Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə partiyanın rayon şöbələrinin yaradılmasının hələ ki müzakirə olunmadığını deyib: “Düşünürəm ki, hələ tezdir. 2026-cı ildən sonra bu barədə düşünmək olar. Bu məsələyə 2027-ci ildən başlaya bilərik. Hələ ki belə bir plan yoxdur. Hazırda əsas məsələ məcburi köçkünlərin dədə-baba torpaqlarına qayıtməsi, işlə təmin olunmasıdır. İndiki şəraitdə həmin rayonlarda siyasi partiyaların fəaliyyət göstərməsi bəlkə də kimlər üçünsə məqbuldur. Amma bizim üçün məqbul sayılmır”.

AMİP-in sədri, deputat Arzuxan Əlizadə Laçın, Füzuli və Zəngilan təşkilatlarının yenidənqurulması, bərpası istiqamətində fəaliyyətlərinin davam etdiyini qeyd edib: “Məlumat üçün bildirim ki, bizim əvvəllərdə bir sıra işğal olunmuş ərazilər üzrə rayon təşkilatlarımız fə-

Partiyalar Qarabağa nə vaxt qayıdır?

Siyasi təşkilatların öz bölmələrini Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda qurması məsələsi gündəmdə

aliyyət göstərib. Sonradan fəaliyyətini davam etdirənlər də, dayandıranlar da olub. Əslində AMİP olaraq növbəti 13-cü qurultaya hazırlaşırıq və rayon təşkilatlarımızda konfranslar da keçirilib. Artıq demək olar, proses yekunlaşıb. Kəlbəcər rayon təşkilatında konfransımızı keçirmişik. Kəlbəcərdən olan məcburi köçkünlərin məskunlaşdığı Ağcabədidəki qəsəbədə konfransımız baş tutdu. Yeni Kəlbəcər rayon təşkilatı fəaliyyət göstərir. Təbii ki, məskunlaşma başa çatdıqdan sonra təşkilatımızın rayonun özündə fəaliyyət göstərəcəyi hədəflənib. Cəbrayıl təşkilatımız da mövcuddur. Onların əksəriyyəti Sumqayıtda məskunlaşıb. Əvvəllər mövcud olmuş Laçın, Füzuli və Zəngilan təşkilatlarının yenidənqurulması, bərpası istiqamətində fəaliyyətimiz davam edir. Eyni zamanda digər işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin hər birində AMİP-in rayon və şəhər təşkilatının yaradılması və yenidənqurulması prosesi reallaşacaq. Bu istiqamətdə partiyanın qarşısında duran hədəflər var. Yaxın zamanlarda bu hədəfləri reallaşdırmağı nəzərdə tutmuşuq".

Böyük Azərbaycan Partiyasının sədri, deputat Elşad Musayev işğaldan azad olunan ərazilərdə heç bir fərq qoymadan təşkilatlanmanı nəzərdə tutduqlarını diqqətə çatdırıb: “Siyasi partiyalar ölkənin bütün ərazilərində, o cümlədən işğaldan

azad olunmuş ərəzilərində fəaliyyət göstərməlidir. İşğaldan azad edilmiş ərəzilərində çox böyük tikinti-quruculuq, bərpa işləri aparılır. Məktəblər tikilir, infrastruktur qurulur. Bütün hallarda məskunlaşma nə qədər sürətlə olsa, o qədər yaxşıdır. İşğaldan azad olunmuş ərəzilərində bütün hallarda heç bir fərq qoymadan təşkilatlanmanı təbii ki, nəzərdə tuturuq”.

Ana Vətən Partiyasının sədri Fəzail Ağamalı bildirib ki, kütləvi qayıdışdan sonra Sumqayıt və Bakıda fəaliyyət göstərən bəzi rayon təşkilatları öz fəaliyyətlərini Qarabağda davam etdircəklər: “Təbii ki, işğaldan azad edilmiş rayonlarımızda siyasi partiyaların fəaliyyəti və onların həm də həmin yaşayış məntəqələrində - rayon mərkəzlərində və şəhərlərdə xalqımızın yanında olması, aparılan quruculuq işlərinə dəstək verməsi, dövlətimizin və möhtərəm cənab Prezidentin hədəflərinin xalqımızın içərisində geniş yayılması tarixi zərurətdir. Mən etiraf edirəm ki, bununla bağlı hələ işğaldan öncə bir sıra şəhər və rayonlarda təşkilatlarımızın özəyi olub. Ağdam həmişə Ana Vətən Partiyasının ən fəal təşkilatla-

ndan biri kimi özünü ifadə edib. Şuşada və Xankəndidə Ana Vətən Partiyasının özləkləri var. İnsanlarımız daha kütləvi şəkildə orada məskunlaşdıqdan sonra həmin təşkilatlarımız şəbəkəsinə genişləndirərək, dövlətimizin hədəflərinin həyata keçmiş olduğu möhtə-

şəm quruculuq və bərpa işlərinin və digər sahələrdəki önəmli fəaliyyətinin içərisində yer alacaq. Ana Vətən Partiyasının Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan və Qubadlı rayonlarında da yerli təşkilatları fəaliyyət göstərər, indi də göstərir. Həmin rayonların təşkilatları partiyamızın ən aktiv təşkilatları kimi dövlətimizə xidmət etməkdədir. Həmin rayonlarımıza kütləvi şəkildə qayıtdıqdan sonra, yəqin ki, hazırda Sumqayıt və Bakıda fəaliyyət göstərən rayon təşkilatları öz fəaliyyətlərini Qarabağda davam etdirəcəklər”.

Ağ Partiyanın sədri Tural Abbaslı əsas məsələlərdən birinin qərargahlarla bağlı olduğunu deyib: "55 min adam Qarabağın müxtəlif ərazilərinə köçürülüb. Partiyamızın strukturlarında rayon təşkilatları var. Qarabağda ayrı-ayrı rayonlar mövcuddur. 55 min nəfəri rayonlar üzrə böldükdə hər bölgəyə 4-5 min adam düşür. Bu 4-5 min adamın içərisində də sənin üzvlərin, siyasi aktivlər olmalıdır. Rayon təşkilatının rəhbərliyi

kaymağı təşəbbüsünün tənzimləyici köçmüş olmalıdır ki, orada partiya qurasan. O regionlarda partiyaların formalaşdırılmasının əsas şərti ofislerin olmasıdır. Hər kəs bilir ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə bütün obyektlər, evlər, mənzillər hamısı dövlətin nəzdindədir. Bu məsələnin marağında bir növ dövlət olmalıdır. Partiyaya şəxsi təşəbbüsü düşünürəm, kifayət etmir. Bizdə olsa, günün sabahdan işğaldan azad olunmuş ərazilərdə

lərdə, ilk növbədə Xankəndiddə, sonra Şuşada və digər rayonlarda təşkilatlarımızı formalaşdırırıq. Bir daha deyirəm, bu məsələ dövlətdən asılıdır. Dövlət tərəfindən partiyaların orada normal fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaradılmalıdır. Orada Azərbaycanın digər rayonlarından fərqli şərtlər var. Yəni bir baxımdan partiyaaların işğaldan azad olunmuş ərazilərdə fəaliyyətə başlaması və işini davam etdirməsi birbaşa dövlətin yanaşmasından asılıdır”.

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı isə bunları deyib: “Bu məsələ vacibdir. Hər bir partiya öz təşkilatlarını, yerli şöbələrini yaratmalıdır. İşğaldan azad olunmuş ərazilərlə bağlı işlərimiz ortadadır. Qarabağ Azadlıq Hərəkatının o zaman işğal altında olan bölgələrin hər biri ilə bağlı yerli şöbələri vardı. Hərəkat partiyaya çevriləndən sonra həmin şöbələr partiyamızın təşkilatları olub. Onlar fəaliyyətlərini davam etdirirlər. Bizim partiya üzvlərimiz geriye qayıtdıqca, həmin ərazilərdə öz fəaliyyətlərini davam etdirəcəklər. Şuşa şöbəmizin sədri Şuşada yaşayır, arada Bakıya gəlir-gedir. Digər ərazilərdə də həmin qaydada işlərimiz gedəcək. Biz son bələdiyyə seç-

kilerində də bu məsələ ilə bağlı təşəbbüs irəli sürdük. Xankəndi, Xocalı və Laçına köçmüş və orada çalışan insanlardan namizədlərimizi verdik. Sonra məlum oldu ki, orada hələ bələdiyyə seçkisi keçirilmir. Namizədlərimiz vardı. Bizim Ağdam şöbəmizin sədri bələdiyyə üzvü seçilib. O da öz kəndinə qayıdandan sonra rayon təşkilatının sədri kimi fəaliyyət göstərəcək. Bu məsələ daim bizim gündərimizdə və diqqətimizdədir”.

Müsavat Partiyasının sədr müavini Gülağa Aslanlı söyləyib ki, məcburi köçkünlərin hansı rayonda yerləşməsi, onlardan neçə nəfərinin 18 yaşdan yuxarı olduğu aydınlaşandan, azad olunan rayonlara sərbəst gediş-gəliş təmin olundandan sonra Bakı və Sumqayıt şəhərlərində fəaliyyət göstərən rayon təşkilatlarının azad olunan bölgələrə köçürülməsi məsələsi müzakirə

rəyə çıxarıla bilər: “Mən bir aydır ki, səhhətimlə əlaqədar partiyada aparılan müzakirələrdə iştirak etmərəm. Onu bilirəm ki, işğaldan azad olunan rayonların hər biri üzrə Müsavat Partiyasının təşkilatları fəaliyyət göstərir. Hələlik onlar Bakı, Sumqayıt şəhərlərində və Füzuli rayonunda fəaliyyət göstərir. Qeyd etdiyiniz 55329 nəfər məcburi köçkünün hansı rayonda yerləşməsi, onlardan neçə nəfərinin 18 yaşdan yuxarı olduğu aydınlaşdıqdan, azad olunan rayonlara sərbəst gediş-gəliş təmin olunan sonra Bakı və Sumqayıt şəhərlərində fəaliyyət göstərən rayon təşkilatlarının azad olunan ərazilərə köçürülməsi məsələsi müzakirəyə çıxarıla bilər. Məcburi köçkünlərə itirdikləri əmlaka görə kompensasiya verilməli, köçdükləri torpaqlardan onlara və onların sonradan dünyaya gələn övladlarına torpaq payı verilməlidir. Bu, ədalətin göstəricisi ola bilər”.

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyasının sədri, deputat Qüdrət Həsənquliyevin müavini Niyaməddin Orduxanlı: "Partiyamızın Qarabağ və Şərqi Zəngezura aid rayon şöbələrindən artıq Laçın rayon təşkilatı fəaliyyət göstərir. Özü də ən güclü şöbələrimizdəndir. Qubadlı, Kəlbəcər və digər rayon şöbələrinin yaradılıb qurulması istiqamətində partiya müraciətlər var, bu istiqamətdə rəhbərlik də düşünür. Yaxın gələcəkdə həmin rayonlarda da Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyasının şöbələrinin yaradılması gözlənilir. Bizim Laçın şöbəmiz fəaliyyət göstərir. Yerli təşkilatın bütün strukturları var. Ancaq yerli qərargahımız hələ ki yoxdur".

Ədalət Partiyasının sədri Mütəllib Rəhimli vurğulayıb ki, Xankəndidə şəhər təşkilatının yaradılması barədə muzakirələr aparılır: "İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmanın getməsi bu torpaqlara yeni nəfəs verməkdədir. Bir yandan müasir tələblərə uyğun infrastrukturun qurulması, digər tərəfdən insanların doğma yuvalarına qovuşması gözəl bir ahəng yaradır. Bu sistemi saxlamaq üçün təbii ki, ictimai-siyasi fəaliyyətə də ciddi ehtiyac yaranır. Cəmiyyətin nizamının qorunması üçün bu olduqca vacibdir. Hazırda Ədalət Partiyasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə işləyən üzvləri var. Onların arasında Xankəndidə iş quramları da mövcuddur. Bizimlə daimi olaraq əlaqə saxlayırlar. Biz Xankəndidə şəhər təşkilatının yaradılması barədə muzakirələr aparır və işlərimizi planlaşdırırıq. Bundan başqa, bizim Kəlbəcər, Füzuli, Laçın rayon təşkilatımız fəaliyyət göstərir. Məskunlaşma dərinləşdikcə, bu təşkilatlarımız da öz doğma yerlərinə transfer olunacaqlar".

Azərbaycan peyvənd və insulin istehsalına başlayacaq. Bu barədə “Əczaçılar Klubu” İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin üzvü Elnur Babayev “Minval”-a bildiriib. Onun sözlərinə görə, ölkədə yerli dərman istehsalı genişlənir və bu, idxaldan asılılığı 90%-dən 60%-ə qədər azaldacaq, eyni zamanda apteklərdə dərman vasitələrinin qiymətinin aşağı düşməsinə şərait yaradacaq.

“Hazırda Azərbaycan dərman preparatlarını əsasən Hindistan, Pakistan, Türkiyə və Avropadan idxal edir. Biz beş yeni əczaçılıq zavodu tikirik. Bir neçə fəaliyyət göstərən zavodumuz da var”, - mütəxəssis deyib.

Qeyd edək ki, 1970-1980-ci illərdə Azərbaycanda iki əczaçılıq zavodu olub, lakin sonradan onların texnologiyası köhnəldiyi üçün istehsal dayandırılıb.

Bəs hazırda ölkədə istehsal edilən dərmanların keyfiyyəti qənaətidirmi? Gözlənti nədir?

Ümumiyyətlə, Azərbaycanın dərman idxalından asılılığını bir sıra səbəbləri var. Ekspertlərə görə, bu məsələ təkcə tibbi deyil, həm də iqtisadi, texnoloji və sosial amillərlə bağlıdır. Ölkədə dərman istehsalı üçün müəssisələrin sayı məhduddur və mövcud zavodların istehsal gücü hər növ dərmana olan tələbatı tam qarşılamır. Eyni zamanda dərman istehsalı üçün lazım olan texnologiyalar bahalıdır və bu sahədə xüsusi laboratoriyalara, dəqiq standartlara uyğun şəraitə ehtiyac var. Dərman istehsalında istifadə olunan bir çox xammal və kimyəvi maddələr ölkədə istehsal olunmur, xaricdən gətirilir. Bu da ümumi asılılığı artırır amillərdən biridir.

Bəzi hallarda dərmanları xaricdən gətirmək, onları yerli şəraitdə istehsal etməkdən daha ucuz və sərfəli olur. Bu, xüsusilə istehsalı bahalı olan və bazarda tələbatı az olan dərman-

lara aiddir. Azərbaycan əhalisinin sayı və daxili bazarın ölçüsü də bəzi dərmanların ölkə daxilində istehsalını iqtisadi cəhətdən səmərəsiz edir.

Digər vacib məsələ isə bu sahədə ixtisaslı kadrların və elmi tədqiqat potensialının məhdu olmasıdır. Dərman istehsalı xüsusi bilik və təcrübə tələb edir. Ölkədə bu sahədə çalışan yüksək ixtisaslı əczaçı və texnologların sayı azdır. Dərmanların hazırlanması, sınaqdan keçirilməsi və keyfiyyətə nəzarət kimi mərhələlərdə tədqiqat institutlarının rolu böyükdür, lakin bu sahədə də müəyyən boşluqlar mövcuddur. Dərman istehsalına başlamaq və məhsulu bazara çıxarmaq üçün ciddi normativ-hüquqi tələblər var. Yeni dərmanların qeydiyyatı, sertifikatlaşdırılması və təsdiqlənməsi uzun vaxt aparan prosesdir. Bu da istehsalın inkişafına maneə törədən amillərdəndir.

Bütün bunlara əlavə olaraq, ölkədə artıq illərdir formalaşmış dərman idxalı təcrübəsi və xarici şirkətlərlə qurulmuş münasibətlər də bu sahədə mövcud vəziyyətin qorunmasına səbəb olur. İnsanlar və həkimlər xarici istehsal olan bəzi tanınmış dərmanlara daha çox etibar edirlər, bu da yerli məhsullara marağın az olmasına gətirib çıxarır. Nəticə etibarilə Azərbaycanın dərman idxalından asılılığını azaltmaq üçün həm infrastruktur, həm iqtisadi, həm də elmi və texnoloji sahədə ciddi addımlar atılmalıdır. Son illərdə bu istiqamətdə müəyyən işlər görülsə də, pro-

Milli dərman sektorunda “inqilab” - xaricdən asılılıq azalır

Zülfüqar Yusifov: “Preparatların keyfiyyətindən narahat olmağa dəyməz, çünki...”

sin tam səmərəli olması üçün zaman və davamlı dəstək tələb olunur.

Yeri gəlmişkən, bu ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanda 9,5 milyon manat dəyərində dərman istehsal edilib. Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsindən bildirilib. Məlumatla görə, dərman istehsalı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2,1 milyon manat və ya 29% çoxdur. Belə ki, 2024-cü ilin ilk 7 ayında ölkədə 7,3 milyon ma-

nat dəyərində dərman istehsal edilmişdi. Bu il avqustun 1-i tarixinə ölkədə 480,3 min manatlıq hazır dərman ehtiyatı var. Bununla yanaşı, bəhs olunan dövrdə Azərbaycanda 1,9 milyon ədəd tibbi maska istehsal edilib ki, bu da illik müqayisədə dəyişməyə də son iki ildə 0,4 milyon ədəd və ya 26,7% artım deməkdir.

Bakı Ağrı Klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov mövzu ilə bağlı “Yeni MİSA-

vat”-a fikrini bölüşüb: “Dərman sənayesi sahəsində bir sıra yeniliklər var. Eyni zamanda xaricdən gətirilən dərmanlardan asılılığın azaldılması nəzərdə tutulur. Bu məsələni tamamilə həll etmək çətindir. Çünki Azərbaycan kimi ölkələr üçün bütün növ dərmanları istehsal etmək həm mümkün deyil, həm də lazım deyil. Amma çox vacib, tələbatı uyğun olan dərmanların istehsalı istiqamətində işlər gedir.

Bu işlərin həyata keçirilməsi yalnız yerli şirkətlər tərəfindən aparılır. Yerli şirkətlərin dünyada təcrübəsi olan digər şirkətlərlə birgə qurduqları zavodlar var. Bundan əlavə, həmin xarici şirkətlərin ölkəmizdə qurduqları zavodlar da fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda bu işlər görülməyən hazırkı dünya standartlarına uyğun bütün tələblər öyrənilir. Bu baxımdan ölkədə istehsal olunan dərmanların keyfiyyəti ilə bağlı rahat şəkildə deyə bilərik ki, onlardan arxayın olmaq olar. Çünki bu dərmanlar bəlli texnologiyaya əsasən istehsal olunur. Bunlar ən müasir texnologiyalardır və Azərbaycana gətirilərək tətbiq edilir. Dünya təcrübəsinin öyrənilməsi, eyni zamanda digər ölkələrdən olan mütəxəssislərin cəlb olunması ilə, həmin ölkələrin şirkətləri ilə birgə istehsal prosesi həyata keçirilir.”

Baş həkimin qənaətinə, bu sahəyə tətbiq olunan nəzarət mexanizmləri də deməyə əsas verir ki, dərmanların keyfiyyətindən narahat olmağa dəyməz: “Getdikcə bu prosesin daha da sürətlənəcəyi gözlənilir. Çünki bu, bir tərəfdən tibbi proses olsa da, digər tərəfdən biznes maraqlarını ehtiva edən bir prosesdir”.

□ **Afaq MİRAYIQ, “Yeni MİSAvat”**

Azərbaycana borclu olanlar, borclu olduğumuz ölkələr - aradakı fərq

İqtisadçı: “Digər ölkələrlə müqayisədə daxili və xarici borcumuz kifayət qədər qənaətbəxşdir”

Gürcüstan uzun illər boyu Rusiya, Azərbaycan və Ermənistanla olan borcunu tam ödəyib. Bu barədə TASS Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyinə istinadən məlumat yayıb. Məlumatla görə, Gürcüstanın ümumi dövlət borcu 1,56 milyard dollar olub, bunun da 156,9 milyon dolları Rusiyanın payına düşüb. Qeyd olunur ki, Gürcüstanın Azərbaycan və Ermənistanla olan borcunun məbləği son vaxtlar təxminən bərabər və 1 milyon dollardan az olub.

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzunu “Yeni MİSAvat”-a şərh edərək bildirdi ki, hazırda Azərbaycanın daxili borcu xarici borcundan iki dəfə çoxdur. Konkret xarici dövlət borcuna diqqət çəkən iqtisadçı qeyd etdi ki, bu məbləğ 5 mil-

yard 75 milyon ABŞ dollarıdır ki, bu da ÜDM-in 6,6 faizinə bərabərdir: “Bu məbləğin 49,9 faizi qısamüddətli borclardır. Orta müddətli borclar isə 5 ildən 10 ilə qədərdir. Bu da 44 faiz təşkil edir. Daha dəqiq desək, 49,2 faiz, 5,9 faiz isə müddəti

10 ildən çox olan borclardır. Burada müxtəlif beynəlxalq maliyyə təsisatları - Asiya İnkişaf Bankı 35 faiz, Dünya Bankı 15 faiz və digər kredit təşkilatlarının payı da var. Təxminən yarıyı dəyişən faizlə, digəri isə sabit faizlə. Daxili borcumuz isə ÜDM-in 13,8 faizi -10,5 milyard ABŞ dolları həcmindədir.

Hazırkı vəziyyəti təhlil etsək, hesab edirəm ki, digər ölkələrin göstəriciləri ilə müqayisədə Azərbaycanın həm daxili, həm də xarici borcu kifayət qədər qənaətbəxşdir. Bu və növ-

bəti illərdə dövlətin borclanmasının artacağını düşünürəm, çünki strateji olaraq ÜDM-in 30 faizə çatdırılması riskli deyil. Bu baxımdan büdcə kəsirinin maliyyələşdirilməsi üçün borclanmanın artırılacağı gözlənilir”.

Qeyd edək ki, Maliyyə Nazirliyinin bu günlərdə açıqladığı məlumatda bildirilib ki, Azərbaycan hökuməti 2025-ci ilin yekununda dövlət borcunun 25 milyard 404,1 milyon manat, 2026-cı ilin yekununda isə 27 milyard 51,7 milyon manat təşkil edəcəyini proqnozlaşdırır. 2026-cı ildə Azərbaycanda dövlət borcuna və öhdəliklərinə xidmət xərclərinin 2 milyard 457,6 milyon manat olması nəzərdə tutulur. Bu, 2025-ci ilin təsdiq olunmuş proqnozu ilə müqayisədə 2,4% çoxdur. Xatırladaq ki, gələn il büdcə gəlirlərinin 38 milyard 423 milyon manat, xərclərinin isə 41 milyard 548,6 milyon manat olacağı gözlənilir.

O ki qaldı dövlət büdcəsinin gəlir və xərclərinə, 2026-cı ildə Azərbaycanın dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 38 milyard 423 milyon manat, xərclərinin isə 41 milyard 548,6 milyon manat olacağı gözlənilir. Bunlar 2025-ci ilin təsdiq olunmuş proqnozlarına nisbətən müva-

fiq olaraq 0,2% və 0,3% çoxdur.

Azərbaycan Respublikasının 2026-cı ilin dövlət və icmal büdcələrinin ilkin göstəricilərinə dair açıqlamasında bildirilib ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 2029-cu ilin sonunda isə 32 milyard manat səviyyəsinə çatacağı gözlənilir. Bu da o deməkdir ki, qarşıdakı 4 ildə Azərbaycanın dövlət borcu 6,6 milyard manat artıb. Azərbaycan Prezidentinin 30 dekabr 2022-ci il tarixli 3702 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında dövlət borcunun idarə edilməsinə dair orta və uzun müddət üçün Strategiyanın 2022-2025-ci illər üzrə yenilənməsi çərçivəsi” ilə müəyyən edilən hədəflərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 avqust 2023-cü il tarixli 4021 nömrəli Sərəncamı ilə dəyişikliklər edilərək 2025-ci ilin sonunadək dövlət borcunun ümumi daxili məhsula (ÜDM-ə) nisbətindən yuxarı həddinin 30 faizdən aşağı səviyyədə saxlanması, bu zaman xarici dövlət borcunun 10 milyard ABŞ dollarını üstələməməsi kimi hədəflər müəyyən edilib.

Qeyd edilib ki, 2025-ci il 1 iyul tarixinə dövlət borcunun həmin tarixə 2025-ci il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-ə nisbəti 19,6 faiz təşkil edib ki, bu da büdcə qaydasının ortamüddətli dövr üzrə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbət göstəricisinin hədəflənən yuxarı hədd göstəricisindən 10,4 faiz

bənd az olub. Bununla da Strategiyada nəzərdə tutulan dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətindən 30 faizlik yuxarı həddi gözlənilir. Vurğulanıb ki, 2025-ci il ərzində Prezident tərəfindən müəyyən olunmuş bir sıra prioritet sahələr, o cümlədən, neqliyyat sektoru, su təchizatı, məşğulluq və sosial müdafiənin gücləndirilməsi üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün beynəlxalq 11 maliyyə institutlarından xarici borcun cəlb edilməsi məqsədilə müvafiq prosedurlara başlanılıb və qeyd olunan bir sıra prioritet sahələr üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə beynəlxalq maliyyə institutları ilə kredit müqavilələri imzalanaraq təsdiq edilib.

Növbəti dövr ərzində də beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində prioritet layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün kredit vəsaitlərinin cəlb edilməsi nəzərdə tutulur. 2025-ci ilin sonuna Azərbaycan Respublikasının dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 25,4 milyard manat səviyyəsinə və ya proqnozlaşdırılan ÜDM-in 19,6 faizinə çatacağı gözlənilir.

Ortamüddətli (2026-2029-cu illər) dövrün sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 32 milyard manat səviyyəsinə çatacağı və 2029-cu il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-in 19,8 faiz səviyyəsində olacağı gözlənilir.

□ **Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni MİSAvat”**

Bazarda canlanma: bu maşınlar 20% bahalasa bilər

Yay mövsümündə avtomobil bazarında durğunluq var idi, amma hazırda fəallığın artdığını və alqı-satqının çoxaldığını deyə bilərik. Ölkəyə gətirilən avtomobillərin sayında və növlərində də çoxalma var.

Bu sözləri **nəqliyyat eksperti Eldəniz Cəfərov** ölkədə avtomobil bazarındakı son vəziyyəti şərh edərkən deyib (Axe.az).

Onun sözlərinə görə, bazarın canlanmasına əsasən iki amil təsir göstərib: "Birincisi, dövlətin ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrinə - elektromobil və hibridlərə tətbiq etdiyi rüsum güzəştləridir. Xüsusilə Çindən gətirilən hibrid avtomobillərin münasib qiymətə təklif olunması müəyyən tənzimlənmə yaratdı. İkincisi, alıcılar köhnə maşın almaqdansa, yeni və hibrid avtomobillərə üstünlük verməyə başladılar. Nəticədə köhnə maşınların bazarı demək olar ki, sıradan çıxdı".

Cəfərov bildirib ki, ikinci əl avtomobil bazarında qiymətlərdə təxminən 10-15 faiz, mühərrik həcmi 3000 sm2-dən yuxarı olanlarda isə 20 faizə qədər enmə müşahidə edilir: "Vətəndaşlar artıq irihəcmli mühərriki olan avtomobillərə az maraq göstərir. Əksinə, mühərrik həcmi 1500-2000 sm2 olan avtomobillərə tələbat böyükdür. Yeni avtomobil bazarında vətəndaşlar əsasən hibrid krossover və mini-krossoverlərə üstünlük verirlər".

Ekspert həmçinin avtokreditlərlə bağlı problemlərə də toxunub: "Azərbaycanda avtomobillərə verilən kredit şərtləri çox ağırdır. Hətta yüksək məaşılı vətəndaşlar belə banklardan kredit almaqda çətinlik çəkirlər".

Onun sözlərinə görə, yaxın aylarda avtomobil qiymətlərində kəskin artım gözlənilmir: "Amma ilin sonuna qədər hibrid avtomobillərin qiymətində artım ola bilər. Çünki bazarda bu avtomobillərə tətbiq olunan ƏDV güzəştinin ləğvi ilə bağlı sayıələr doladır. Əgər bu baş verərsə, hibridlərin qiyməti təxminən 20 faiz yüksələcək".

E.Cəfərov qeyd edib ki, Azərbaycan avtomobil bazarı özünü tənzimləmə xüsusiyyətinə malikdir və böhrana davamlıdır: "Xatırlayırsınızsa, 2015-2016-cı illərin devalvasiyasından sonra bazarda kəskin böhran yaşanmışdı və satışlar demək olar ki, dayanmışdı. Lakin qısa müddət ərzində, iki il bazar yenidən dirçəldi. Ümumilikdə isə Azərbaycan avtomobil bazarı manatla birbaşa bağlıdır. Valyutada hər hansı dəyişiklik bazara dərhal təsir edir".

Bakıda qadın işlədiyi müəssisədə yığılaraq öldü

Bakının Binəqədi rayonu, Binəqədi qəsəbəsində müəssisələrdən birində tikişçi işləyən Güllü Qədimliyeva sentyabrın 17-də döşəmənin sınıması səbəbindən vəfat edib.

Bu barədə Baş Prokurorluğun Mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Bildirilib ki, sözügedən şəxs binanın ikinci mərtəbəsində istifadə olunmayan boş otaqların birinə daxil olarkən döşəmə sınıb. Nəticədə o, binanın birinci mərtəbəsinə beton səthə yığılaraq ölüb.

Faktla bağlı Binəqədi Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılır.

Azərbaycanda daşınmaz əmlakın məcburi sığortası haqqında qanun layihəsi hazırlanıb. Bunu Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) baş direktoru Vüsal Qurbanov Türk Dünyası Sığorta Birliyinin 1-ci Assambleyasında deyib.

Onun sözlərinə görə, təşəbbüsdə əsas məqsəd fəlakətli risklərin dövlət üçün yaratdığı fiskal yükü azaltmaqdır (Report). "Bu sistemin tətbiqi fəlakətli risklərin sığorta şirkətlərinə və bütövlükdə sektora ötürülməsinə imkan verəcək. Buraya müntəzəm olaraq baş verən sosial risklər, o cümlədən yanğın və partlayışlar da daxildir. Əsas məqsəd bu risklərin nəticələrinin qarşısının alınmasıdır. Qeyd etmək istərdim ki, belə risklərin sığortası özlüyündə spesifikdir", - Qurbanov qeyd edib.

Baş direktor həmçinin bildirib ki, Azərbaycanda zəlzələ risklərinin sığortalanması modeli sınaqdan keçirilir. Onun sözlərinə görə, zəlzələdən sığorta mexanizminin yaradılması üçün seysmik xəritələr və risk modelləri lazımdır. "Biz bu sahədə Türkiyə ilə əməkdaşlıq edirik. Artıq Türkiyədə istifadə edilən model əsasında Azərbaycan üçün xüsusi versiya hazırlanıb. Həzrda sınaqdan keçirilir. Model Azərbaycanda baş verə biləcək zəlzələlərin iqtisadi və maddi nəticələrini qiymətləndirməyə imkan verəcək və həm dövlət, həm də sığorta şirkətləri üçün daha dəqiq risk qiymətləndirməsini təmin edəcək".

Bəs yeni qanun təsdiqdən keçə biləcəkmi? Keçərsə, işlək olacaqmı, əhali buna hazırdırmı?

Qeyd edək ki, əslində "Daşınmaz əmlakın icbari sığortası haqqında" Qanun qəbul edilib və qanunla nəzarət Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilir, yeni ciddi nəzarət mövcuddur. Lakin insanlar buna etimadsız yanaşır. Bakı

şəhəri üçün sığorta haqqı 50 manatdır və təminat 25 000 manat təşkil edir. Sumqayıt, Gəncə və Naxçıvanda bu məbləğ 40 manatdır və təminat 20 000 manatdır. Digər bölgələr üçün isə sığorta haqqı 30 manat, təminat isə 15 000 manatdır. Yeni cəmi 50 manat ödəməklə, dəymiş ziyanın 25 min manatını sığorta şirkətindən geri almaq mümkündür.

Əmək Hüquqları Liqası

nın sədri, iqtisadçı Sahib Məmmədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışib. O da qeyd edib ki, "Daşınmaz əmlakın icbari sığortası haqqında" Qanun var, sadəcə, icra oluna bilmir: "Bunun da bir çox səbəbləri var. Əvvəla, Azərbaycanda bütün daşınmaz əmlak dövlət reyestrinə daxil olmayıb. On minlərə, belə də yüz minlərə qeydiyyatsız tikililər var. Xüsusilə kənd yerlərində və s. Bütöv qəsəbələr var ki, məsələn, kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlarda və yaxud dövlət ehtiyacları üçün ayrılmış torpaqlarda, yaxud mədənlərdə tikilib, kommunikasiya xətlərinin altında, üstündə tikilib və onları reyestrə daxil edə bilmirlər. Bu səbəbdən onlar istənilən halda sığortadan kənarda qalacaq.

İkincisi, mövcud qanunda qiyməti bir milyon olan evə də, 15 min olan aləclığa da eyni si-

Evlərin sığortalanması məcburi olacaq - layihə

Sahib Məmmədov: "Bu məsələdə ciddi düşünmək lazımdır, ona görə ki..."

şəhəri üçün sığorta haqqı 50 manatdır və təminat 25 000 manat təşkil edir. Sumqayıt, Gəncə və Naxçıvanda bu məbləğ 40 manatdır və təminat 20 000 manatdır. Digər bölgələr üçün isə sığorta haqqı 30 manat, təminat isə 15 000 manatdır. Yeni cəmi 50 manat ödəməklə, dəymiş ziyanın 25 min manatını sığorta şirkətindən geri almaq mümkündür.

Əmək Hüquqları Liqası

nın sədri, iqtisadçı Sahib Məmmədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışib. O da qeyd edib ki, "Daşınmaz əmlakın icbari sığortası haqqında" Qanun var, sadəcə, icra oluna bilmir: "Bunun da bir çox səbəbləri var. Əvvəla, Azərbaycanda bütün daşınmaz əmlak dövlət reyestrinə daxil olmayıb. On minlərə, belə də yüz minlərə qeydiyyatsız tikililər var. Xüsusilə kənd yerlərində və s. Bütöv qəsəbələr var ki, məsələn, kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlarda və yaxud dövlət ehtiyacları üçün ayrılmış torpaqlarda, yaxud mədənlərdə tikilib, kommunikasiya xətlərinin altında, üstündə tikilib və onları reyestrə daxil edə bilmirlər. Bu səbəbdən onlar istənilən halda sığortadan kənarda qalacaq.

İkincisi, mövcud qanunda qiyməti bir milyon olan evə də, 15 min olan aləclığa da eyni si-

ğorta alınır və sığorta hadisəsi baş verəndə eyni miqdarda vəsait ödənilməlidir. İndi onsuz da əmlak üzərində hüquqları həyata keçirərkən, tutaq ki, daşınmaz əmlak satılarkən və yaxud digər onun üzərində hüquqlar həyata keçirilərkən, sığortanın pulu məcburən ödənilir. İndi hansı yeni qanun, layihə qəbul olunacaq bilmirəm, amma insanlar var ki, pensiya ilə dolanır, kasıb adamdır və mənzili var, ona o pulu ödəmək çətinidir və cərimələr də yığılanda onu ödəyə bilməyəcək, milyonlarla pullar alınacaq. Çünki hər bir aydan bir cərimə yenilənəcək, dövlət də axırda onu özü ödəməyə məcbur olacaq. Ona görə də burada ciddi düşünmək lazımdır".

Ekspertin fikrincə, bütün dünyada sığortanın

prinsipi var və yalnız üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyətin sığortası icbari ola bilər: "Yəni mənim əmlakımdır, mənim canımdır, onun üzərində mən özüm sərəncam verirəm ki, onu sığortalayacam, ya sığortalamayacam, bunu mən özüm bilərəm. O başqa məsələdir ki, dövlət sığortaçı qismində çıxış edir, çox məsələlərdə kimin evi yanır, kimin evini sel aparır və yaxud digər qəzalar olur və dövlətdən tələb edir ki, mənim pulumu ödə. Əslində belə olmalı deyil. Hər kəs könüllü surətdə sığortalamalıdır, sığorta hadisəsi də baş verəndə dövlət deyil, sığorta onu verməlidir. Beləliklə, əgər könüllü deyilsə, onu məcbur etmək alınmayacaq".

Xalidə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Ağır dərs, robota çevrilən uşaqlar - nazirlik qərar verdi

Təhsil eksperti: "Bu islahatlar həyata keçirilsə, şagirdlər daha az yorulacaq"

"Təhlillər onu göstərir ki, şagirdlərin gündəlik 7-8 dərs saati ilə yüklənməsi, qısa tənəffüslərin onların psixoloji və fiziki ehtiyaclarını ödəməsi tədrisin keyfiyyətinə birbaşa təsir göstərir".

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bu sözləri Axe.az-a açıqlamasında **təhsil eksperti Kamran Əsədov** şagirdlərin dərs yükünün ağır olması ilə bağlı danışarkən deyib.

Ekspert bildirib ki, bu vəziyyət "Ümumi təhsil haqqında" Qanunun 15-ci maddəsində qeyd olunan prinsiplərlə tam uzlaşmır: "Həmin maddədə vurğulanır ki, tədris prosesi şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinə və sağlamlıq imkanlarına uyğun təşkil edilməlidir. Ancaq 5 dəqiqəlik tənəffüslər və ardıcıl ağır fənlərin eyni günə salınması uşaq beyninin informasiya qəbulunu məhdudlaşdırır. Statistik məlumatlara əsasən, bir çox ölkədə şagirdlərin orta gündəlik dərs yükü 5-6 saat

arasında dəyişir və həftəlik dərs saati isə 30-32 saati keçmir. Azərbaycanda isə bəzi məktəblərdə bu göstərici 35-37 saata çatır ki, bu da beynəlxalq normalardan yüksəkdir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) araşdırmaları göstərir ki, 6-16 yaş arası uşaqların məhsuldar intellektual fəaliyyəti gündə maksimum 5 saati əhatə edir. Bundan sonra diqqət dağınıqlığı, passiv öyrənmə və yorğunluq yaranır".

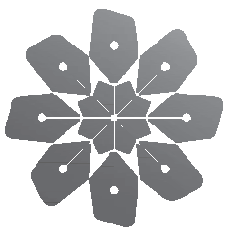
Kamran Əsədov xatırladı ki, bu problem Elm və Təhsil Nazirliyini də narahat edir: "Hazırda dərs bölgüsü bir çox məktəbdə hələ də köhnə yanaşma ilə aparılır. Riyaziyyat, fizika və kimya kimi ağır fənlərin eyni günə salınması uşaqların öyrənmə prosesini çətinləşdirir. Halbuki modul yanaşması ilə dərslərin günlər üzrə daha bərabər paylanması

Hesab edərik ki, dərs yükünün ağırlığı probleminin aradan qaldırılması üçün həm qanunvericilikdə nəzərdə tutulan prinsiplərə ciddi əməl olunmalı, həm də dünya təcrübəsinə əsaslanan mexanizmlər tətbiq edilməlidir. Bu islahatlar həyata keçirildikcə şagirdlər daha az yorulacaq, öyrənməyə həvəsi artacaq və təhsilin keyfiyyəti yüksələcək".

beynin yüklənməsini azalda bilər. Burada həmçinin tənəffüs sisteminin yenidən qurulması vacibdir. 5 dəqiqəlik qısa fasilələr uşaqların dincəlməsi üçün kifayət etmir, buna görə də uzun fasilələrin tətbiqi beynəlxalq standartlara uyğun olar.

Nazirlik bu məsələləri nəzərə alaraq dərs yükünün optimallaşdırılması istiqamətində planlı islahatlar aparır. Son illərdə kurikulumların sadələşdirilməsi, bəzi fənlər üzrə dərs saatlarının yenidən bölüşdürülməsi və integrativ yanaşmaların tətbiqi müsbət tendensiyaadır. Həmçinin dövlətin bu istiqamətdə gördüyü işləri mütləq qeyd etmək lazımdır. 2022-2026-cı illər üzrə Təhsil Strategiyasında açıq şəkildə göstərilir ki, ümumi təhsilin keyfiyyəti şagirdlərin psixoloji sağlamlığını qorumaqla yanaşı, tədris yükünün optimallaşdırılması ilə də təmin edilməlidir.

Hesab edərik ki, dərs yükünün ağırlığı probleminin aradan qaldırılması üçün həm qanunvericilikdə nəzərdə tutulan prinsiplərə ciddi əməl olunmalı, həm də dünya təcrübəsinə əsaslanan mexanizmlər tətbiq edilməlidir. Bu islahatlar həyata keçirildikcə şagirdlər daha az yorulacaq, öyrənməyə həvəsi artacaq və təhsilin keyfiyyəti yüksələcək".

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası münasibətlərin inkişaf etdirilməsi

Müasir dövrdə dünyada baş verən siyasi, iqtisadi və sosial proseslər fonunda dini və milli tolerantlığın qorunması və inkişaf etdirilməsi cəmiyyətlərin sabitliyi və rifahı üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. Millətlərarası münasibətlərin sağlam zəmin üzərində qurulması yalnız hüquqi və siyasi vasitələrlə deyil, həm də ictimai şüurun formalaşdırılması və mədəni müxtəlifliyə hörmətin təşviqi ilə mümkündür.

Dini tolerantlıq müxtəlif konfessiyalara mənsub insanların dinc birgə yaşaması üçün əsas şərtidir. Tarix boyu dini dözümsüzlük münafişələrə, müharibələrə və bəşəri faciələrə səbəb olub. Lakin eyni zamanda dini müxtəlifliyin hörmətlə qarşılandığı cəmiyyətlər elm, incəsənət və mədəniyyət sahələrində böyük inkişafı nail olublar. Məsələn, orta əsr İspaniyasındakı tolerant multikultural Kordova və ya Osmanlı İmperiyasındakı müxtəlif dini icmaların dinc yanaşı yaşaması bu baxımdan nümunə göstərilə bilər.

21-ci əsrdə dini və milli tolerantlıq, eləcə də millətlərarası münasibətlərin sağlam inkişafı yalnız sosial sabitliyin deyil, həm də global təhlükəsizliyin təmin olunmasında əsas faktorlardan biridir. Xüsusilə Cənubi Qafqaz kimi çoxmillətli və müxtəlif dini mənsubiyyətli əhalinin yaşadığı bir regionda bu məsələlər daha da aktuallaşır. Bu baxımdan Azərbaycan, region ölkələri arasında tolerantlıq və multikulturalizm sahəsindəki uğurlu siyasəti, real nümunələri və tarixə əsaslanan yanaşması ilə seçilir.

Azərbaycan həm dövlət səviyyəsində aparılan siyasət, həm də ictimai şüurda formalaşmış dözümlülük mədəniyyəti ilə bölgədə və daha geniş

coğrafiyada nümunə göstərilə biləcək ölkələrdəndir. Cənubi Qafqaz regionuna daxil olan ölkələr - Azərbaycan, Ermənistan və Gürcüstan - müxtəlif etnik və dini qrupların yaşadığı çoxmədəniyyətli ölkələrdir. Lakin bu ölkələrdə tolerantlıq və millətlərarası münasibətlərin inkişaf səviyyəsi müxtəlifdir.

Ermənistan monoetnik dövlət sayılır və orada digər milli azlıqlara qarşı əksər vaxtlarda dözümsüzlük halları müşahidə olunub. Tarixən etnik azlıqların (xüsusən azərbaycanlıların) sıxışdırılması və kütləvi şəkildə ölkədən çıxarılması elə bunun bir sübutudur.

Gürcüstanda isə müxtəlif azlıqlar yaşasa da, bəzi bölgələrdə dini və milli zəmində gərginliklər zaman-zaman baş verir. Dövlət tərəfindən müəyyən tədbirlər görülməsinə baxmayaraq, tam inklüziv və balanslı siyasətə hələ tam nail olunmayıb.

Azərbaycan isə həm etnik, həm də dini baxımdan rəngarəng olmasına baxmayaraq, bu müxtəlifliyi konflikt deyil, birgəyaşayış üçün zənginlik kimi qəbul edir. Bu, onu regionda və postsovet məkanında ön plana çıxarır. Azərbaycanın tolerantlıq modeli tarixi, mədəni və siyasi amillərə əsaslanır. Burada müxtəlif dinlərə və xalqlara dözümlülük minilliklər

Din və tolerantlıq

YENİ ÜSAVAT
N 168 (8778) 19 sentyabr 2025

Dini dözümsüzlük dünyadakı münafişələrin əsas səbəbidir

Deputat: "Onların qarşısının alınmasında dövlət və qeyri-dövlət qurumlarının üzərinə böyük vəzifələr düşür"

boyu formalaşmış. Zərdüştilik, xristianlıq və İslamın izlərini daşıyan bu torpaqlarda yəhudilər, udilər, xristian pravoslavlar, katoliklər, albanlar və digər dini icmalar daim birgə yaşayıblar.

Bu harmonik birgəyaşayış bu gün də davam edir. Azərbaycan dövləti multikulturalizmi və tolerantlığı dövlət siyasəti səviyyəsində təşviq edir. 2016-cı ilin "Multikulturalizm ili" elan olunması, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin fəaliyyəti, eləcə də BMT, UNESCO və digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində keçirilən forumlar və dialoqlar bu istiq-

mətdə atılmış mühüm addımlardır.

Konstitusiya və digər qanunverici aktlar bütün dini konfessiyaların bərabər hüquqlara malik olduğunu təsdiqləyir. Dini ibadət yerlərinin fəaliyyəti azad şəkildə təmin olunur. Yüzlərlə məscid, kilsə və sinagox dövlət tərəfindən qorunur və bərpa edilir. Quba Yəhudi Qəbəsi bu baxımdan dünya miqyasında nadir nümunələrdəndir. Azərbaycan cəmiyyətində tolerantlıq yalnız dövlət tərəfindən deyil, xalqın şüur səviyyəsində də dərin köklərə malikdir. Ailə və məhəllə münasibətlərində, məişətdə və gündəlik həyatdakı davranış-

larda digər millətlərə və dinlərə hörmət nümayiş etdirilir.

Deputat Ceyhun Məmmədov hesab edir ki, dini etiqad azadlığının təmin olunmasında və dini dözümlülük ənənələrinin möhkəmləndirilməsində mədəniyyətlərarası dialoq və dinlərarası əməkdaşlıq xüsusi rol oynayır: "Dinlərarası ədavət və münafişələrin qızışdırılmasının qarşısının alınmasında bütün cəmiyyət, dövlət və qeyri-dövlət qurumlarının üzərinə böyük vəzifələr düşür. Bu reallığı nəzərə alan Azərbaycan dövləti Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə bütün dinlərin dəyərlərinə hörmətlə yanaşır, ölkəmiz-

də tolerantlıq ənənələrini möhkəmləndirir, dini ədavət və düşmənçilik çağırışlarının qarşısını alır, xalqlar, dinlər və sivilizasiyalararası dialoqun və əməkdaşlığın gücləndirilməsinə çalışır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illər görülmə işlər və həyata keçirilən tədbirlər ölkəmizdə hər kəsin əqidə seçiminə hörmətlə yanaşıldığını, qəbul edilən qanun və normativ aktların beynəlxalq hüquq və normalara uyğunlaşdırıldığını, görülmə işlərin bütövlükdə əqidə azadlığını təmin etməyə, bu sahədə yaran biləcək problemləri həll etməyə, dövlətlə dini qurumlar arasında münasibətləri qanun çərçivəsində tənzimləməyə hüquqi əsas verdiyini, ölkəmizdə bütün dinlərə bərabər hüquqlu şəraitin yaradıldığını, tolerantlığın yüksək səviyyədə olduğunu, hökumətin bütün xalqların, etnik azlıqların hüquqlarına hörmətlə yanaşdığını, onların tarixi və mədəni irsinin öyrənilməsinə, qorunub saxlanılmasına xüsusi önəm verdiyini göstərir. Bu gün dünyada ciddi proseslər gedir. Müasir dövrdə qarşıda duran əsas vəzifə bu zəngin irsi daha dərinləndirərək, qoruyub saxlamaq və gələcək nəsillərə ötürməkdir. Bu, hər bir Azərbaycan vətəndaşının üzərinə düşən tarixi məsuliyyətdir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Afaq MİRAYIQ

Rusiyada məhkəmə azərbaycanlı ilə bağlı qərar verdi

Soydaşımız biznesmeni öldürməkdə ittiham olunurdu

Nəsimi Məmmədov

Sverdlovsk vilayət məhkəməsi iş adamı Aleksey Zubakinin qətlində ittiham olunan azərbaycanlı Nəsimi Məmmədov barəsində çıxarılan bəraət hökmünü qüvvədə saxlayıb. Musavat.com Kommersant.ru-ya istinadən xəbər verir ki, prokurorluq dördüncü dəfə işə yenidən baxılması üçün müraciət etsə də, bu dəfə də məhkəmənin mövqeyi dəyişməyib.

Məmmədov 2022 və 2023-cü illərdə hakimlər tərəfindən yekdilliklə bəraət almışdı. Lakin hər dəfə apelyasiya məhkəməsi işi yenidən baxılmağa göndərirdi. Nəhayət, bu il məhkəmə qərarı qüvvədə saxlayaraq bəraəti "cinayətin

törədilməsində iştirak etməməsi" ilə əsaslandırılıb. Prokurorluq müdafiə tərəfini münfişlərə təzyiq göstərməkdə ittiham etsə də, məhkəmə bu argumentləri qəbul etməyib.

Qeyd edək ki, qətl hadisəsi 2000-ci il dekabrın 21-də Ye-

katerinburqda qeydə alınıb. İş adamı Aleksey Zubakin şəhər saatlarında "Mercedes-Benz" avtomobili ilə dostu və iş ortağı Dmitri Deyçi götürmək üçün binaya yaxınlaşarkən naməlum şəxs ona yaxınlaşıb və 12 dəfə atəş açıb. Zubakin aldığı güllə yaralarından iki gün sonra xəstəxanada ölüb.

Hadisə vaxtı şübhəli şəxs saxlanılmayıb, Deyç isə şahid qismində ifadə verib. Yalnız 2022-ci ildə istintaq nəticəsin-

də Dmitri Deyç, Mixail Klok və qətlə törətməkdə şübhəli bilinən Nəsimi Məmmədov həbs olunublar.

İstintaq versiyasına görə, Klokun sürücüsü Məmmədov 10 min dollar qarşılığında sifariş qəbul edib. Lakin Klok və Deyç günahlarını etiraf edib istintaqla əməkdaşlıq etdiyi halda, Məmmədov üç məhkəmə prosesində də özünü təqsirli bilməyib. Sonradan məlum olub ki, ailənin dostu kimi tanınan Deyç əslində sifarişçi olub. Onun motivi mənfəət bölgüsündəki narazılıqlar olub. 2023-cü ildə Deyçin ölümü səbəbindən ona qarşı iş dayandırılıb. Klok isə xəstəlik səbəbindən məsuliyyətdən azad edilib.

Məhkəmə prosesində ifadə verən şəxslərdən biri - "Gürza" adlı mühafizə şirkətinin keçmiş rəhbəri Valeri Povarov bildirib ki, Klok dəfələrlə Zubakinə necə vurduğunu fəxrle danışmış və bu cinayət qarşılığında pul, aylıq gəlir və Yekaterinburqda iki mərtəbəli mənzil alıb.

■ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

Bu ölkə Qarabağdan köçmüş ermənilərə ev tikəcək

Niderland Qarabağdan könüllü şəkildə köçmüş erməniləri əlverişli qiymətə mənzillə təmin etmək üçün Ermənistanı 14 milyon avro verəcək. Musavat.com erməni mediasına istinadən bildirir ki, bu barədə Hollandiyanın xarici işlər naziri David van Wael X şəbəkəsində Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanla görüşünün nəticələrini şərh edərkən yazıb. David van Wael əlavə edib: "Bu gün həmçinin Hollandiyanın Qarabağdan olan qaçqınlar üçün əlverişli mənzillə təmin edilməsi üçün Qlobal Güzəştli Maliyyələşdirmə Aləti vasitəsilə 14 milyon avro ayıraçağı açıqlanıb".

P.S.Qarabağdan getmiş ermənilərə kim nə qədər pul ayırır, öz işidir. Amma unutmasınlar ki, onlar 2023-cü ilin antiterror əməliyyatından sonra Azərbaycan dövlətinin təhlükəsizlik təminatına baxmayaraq, holland nazirin iddia etdiyi kimi, qaçaraq yox, adi qaydada, Laçın sərhəd buraxılış məntəqəsindən keçərək Ermənistanı getmişdilər...

Azərbaycanda 2025-ci ilin 1 sentyabr tarixinə olan məlumata görə, buğda əkilmiş sahələrin 99,1 faizində yığım artıq başa çatıb. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında yaradılmış Mərkəzi Qərar-gahın son məlumatına əsasən, 474,8 min hektar sahədən 1 milyon 588,7 min ton buğda toplanıb. Hər hektardan orta məhsuldarlıq 33,5 sentner təşkil edib.

Ötən ilə müqayisədə hər hektardan məhsuldarlıq 2,6 sentner artsa da, ümumi yığım azalıb. Belə ki, ötən il 1 milyon 685 min ton buğda yığılmışdısa, bu il bu rəqəm 97 min ton azalıb.

Azalmanın bir neçə əsas səbəbi var. Birinci səbəb bu ilin məhsulu üçün daha az sahədə buğda əkilməsidir. Belə ki, rəsmi statistikaya əsasən ötən il 546,3 min hektar, bu il isə 479 min hektar sahədə buğda əkilib. Bu, buğda əkinlərinin 12,3 faiz azalması deməkdir. Üstəlik, ötən payızda müşahidə olunan əlverişsiz hava şəraiti buğda istehsalında azalmaya gətirən əsas səbəblərdən digəri hesab olunur. Belə ki, Dövlət Statistika Komitəsinin açıqlamasına əsasən payızlıq əkinlərin vegetasiya dövründə havaların əlverişsiz keçməsi kənd təsərrüfatına ciddi mənfi təsir göstərib. Belə ki, keçən ilin payızında dən və yaşıllar üçün əkilmiş 943,4 min hektar sahədən yalnız 906,1 min hektarı (96,0 faiz, əvvəlki ildə 93,7 faiz) cari ilin yaz əkin dövrünün sonunadək salamat qalıb. O cümlədən 28,4 min hektar sahədə əkilmiş payızlıq dənli bitkilər tamamilə məhv olub, 6,6 min hektar sahə yem üçün istifadə edildikdən sonra yerində yazlıq bitkilər əkilib, payızlıq dənli bitkilərin 2,3 min hektar sahəsi isə yem üçün saxlanılıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan üçün ərzaqlıq buğda təminatı həmişə aktual problem olaraq qalmaqdadır. Ölkənin ehtiyac duyduğu illik 1,4-1,5 milyon ton ərzaqlıq buğdanın mühüm eksəriyyəti - 1,2-1,3 milyon tonu idxal hesabına təmin edilir. Hazırkı dünyada dövlətlərin əsas diqqəti ölkələrin strateji ərzaq məhsulları ilə təminatında təhlükəsizliyi təmin edəcək həddə nail olmağa yönəlib. Xüsusilə 2021-2022-ci illərin ərzaq böhranı göstərdi ki, müsair dövrdə ərzaq təminatı hərbi təminatdan nəinki geri qalmayan, hətta onu üstələyən bir amildir. Bu baxımdan, Azərbaycanın buğda kimi strateji məhsulla özünü təminatə nail olması son dərəcə vacibdir.

Qeyd edək ki, 2022-ci ildən ölkədə yüksək keyfiyyətli ərzaqlıq buğda istehsalının stimullaşdırılması üçün xüsusi

Ölkənin buğda istehsalında azalma

Çörəyə təsiri varmı? Azalmanın bir neçə əsas səbəbi var, birincisi...

dəstək mexanizmi tətbiq olunur. Prezident İlham Əliyevin "Ərzaqlıq buğda ilə özünü təminatə səviyyəsinin yüksəldilməsinə dair bir sıra tədbirlər haqqında" 19 iyul 2022-ci il tarixli fərmamına görə, əsasən müasir suvarma sistemlərinin tətbiq edildiyi təsərrüfatlarda istehsal olunmuş, Dövlət Ehtiyatları Agentliyinə və un dəyirmanlarına təhvil verilmiş ərzaqlıq buğdanın hər tonuna görə istehsalçılara 100 manat məhsul subsidiyası ödənilir. Lakin bu mexanizmin yüksək stimullaşdırıcı effekti qeydə alınmamışdır. Belə ki, rəsmilərin açıqladığı məlumata əsasən, Azərbaycanda 2022-2023-cü illərdə 28 təsərrüfatla 22,6 min hektar, 2023-2024-cü illərdə isə 26 təsərrüfatla 23,8 min hektar ərazidə ərzaqlıq buğda istehsalına dair müqavilələr bağlanıb. Hazırda Azərbaycanda tətbiq edilən pivot suvarma sistemləri cəmi 60 min hektar ərazidə istifadə olunur ki, bu da ölkənin ərzaqlıq buğda tələbatını ödəmək üçün yetərli deyil. Belə ki, hesablamalara əsasən yüksək məhsuldarlığın təmin olunduğu 150 min hektar buğda sahəsi ilə Azər-

baycan buğda təminatında təhlükəsizlik səviyyəsinə nail ola bilər. Lakin bu göstəriciyə nail olmaq illərdir ki, mümkün olmur.

Bu şəraitdə Azərbaycanı vəziyyətdən çıxaran əsas amil iki böyük buğda ixracatçısı ilə qonşu olmağıdır. Bunlardan biri Şimal qonşumuz Rusiya, digəri isə qardaş Qazaxıstandır. Rəsmi statistika-ya əsasən bu ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycan xaricdən 163 milyon 501,82 min dollar dəyərində 759 min 945,19 ton buğda idxal edib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər baxımından 27,4 faiz, miqdar baxımından isə 31 faiz artım deməkdir.

Buğda idxalında sevindirici və ölkəmiz üçün mühüm əhəmiyyətə malik dəyişiklik idxal mənbəyinin Rusiyadan Qazaxıstana keçməsidir. Belə ki, Statistika Komitəsinin hesabatına əsasən bu ilin yanvar-iyul aylarında idxal olunan 139 milyon 342,72 min dollar dəyərində 643 min 108,67 ton yumşaq buğdanın 119 milyon 18,38 min dollarlıq 556 min 198,02 min tonunu Qazaxıstandan, 20 milyon

324,34 min dollarlıq 86 min 910,65 tonunu isə Rusiyadan almışıq. Bu, Rusiyadan idxalın 5,3 dəfə azalması deməkdir. Ötən ilin yeddi ayında Azərbaycan Qazaxıstandan buğda tədarük etməmişdi.

Rusiyanın son bir ilə yaxın müddətdə Azərbaycana qarşı sərgilədiyi qeyri-dost münasibət fonunda buğda idxalında ağırlığın Qazaxıstana keçməsi kifayət qədər müsbət hal kimi qiymətləndirilməlidir.

Ölkəmiz üçün buğda idxalı sahəsində daha bir müsbət amil dünya bazarında bu məhsulun qiymətində müşahidə olunan ucuzlaşmadır. Belə ki, BMT Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının (FAO) məlumatına görə, avqustda global Taxıl Qiymətləri İndeksi iyul ayı ilə müqayisədə 0,8 bənd (0,8 faiz) və 2024-cü ilin avqustundan 4,5 bənd (4,1 faiz) azalaraq orta hesabla 105,6 bənd təşkil edib. Dünya buğda qiymətləri əvvəlki ayla müqayisədə azalıb ki, bu da ilk növbədə Asiya və Şimali Afrikadakı böyük alıcıların geniş global tədarükünü və zəif idxal tələbini əks etdirir.

Avqustda FAO cari mövsüm üçün global buğda istehsalını 804,9 milyon ton səviyyəsində proqnozlaşdırıb ki, bu da iyulda gözləniləndən bir qədər aşağı, lakin keçən ilə müqayisədə demək olar ki, 6,9 milyon ton çoxdur.

ABŞ Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi (USDA) isə əksinə, sentyabrda bu mövsüm üzrə global buğda istehsalı ilə bağlı proqnozunu 9,3 milyon ton artıraraq 816,2 milyon tona çatdırıb. Artım istiqamətli dəyişiklik Rusiya, ABŞ, Avstraliya, Al, Kanada, Ukrayna və Qazaxıstanda buğda istehsalına dair proqnozlarda aparılıb.

Nazirliyə görə, global buğda istehlakı da 810,4 milyon ton (keçən mövsümdə 809,14 milyon ton) olmaqla rekord həddə çatacaq.

Global ixrac proqnozu 1,19 milyon ton artaraq 214,7 milyon tona çatdırılıb. Hazırda öz buğdasını aktiv şəkildə ixrac edən ABŞ və Avstraliya üçün proqnozlar yuxarıya doğru yenidən işlənilib, Rusiya isə bir ay əvvəl gözləniləndən daha az buğda ixrac edəcək: 46 milyon tona qarşı 45 milyon ton.

Mövsümün sonuna qədər global buğda ehtiyatları avqust ayı üzrə proqnozdan 4,0 milyon ton çox olmaqla 264,06 (262,42) milyon ton təşkil edəcək.

Məhsul bolluğu şəraitində Azərbaycanın idxal etdiyi buğdanın qiymətində də ucuzlaşma qeydə alınır. Belə ki, bu ilin səkkiz ayında buğdanın 1 tonunun idxalına çəkilən xərc 215,15 dollara, ötən ilin eyni dövründə isə 221,34 dollara bərabər olub. Bu isə idxal xərclərində 2,8 faiz azalma deməkdir.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2025-ci ilin avqust ayında ölkəyə idxal edilmiş ərzaqlıq buğdanın 1 tonunun orta qiyməti 379,27 manat təşkil edib.

Aydın məsələdir ki, global bazardakı ucuzlaşma müvəqqəti müsbət amildir. Dünyada gedən proseslər 2021-2022-ci illərdəki kimi ərzaq böhranlarının təkrarlanması ehtimalını getdikcə artırır. Bu baxımdan, ölkəmiz üçün bəlkə də yeganə amil əhalinin çörək istehlakını azaltmasıdır. 2024-cü ilin ərzaq balansına görə, ötən il Azərbaycanda un və yarma istehsalına 1 milyon 822 min 312 ton buğda sərf olunub. 2025-ci ilə 458 min 393 ton buğda qalığı ilə keçmişik. Ötən il əhalinin ümumi çörək istehlakı 2023-cü ildəki 1 milyon 184 min 406 tondan 1 milyon 184 min 860 tona qədər artıb. Bu, çox cüzi bir artımdır. Əhali artımının daha sürətli olması səbəbindən illik ədəd başına çörək istehlakı qeyd olunan dövrdə 116,6 kq-dan 116,1 kq-a qədər azalıb.

Son olaraq qeyd edək ki, global bazarda buğdanın qiyməti və idxala çəkilən xərc azalsa da, əhalinin əsas istehlak etdiyi buğda məhsulu olan çörək qiymətlərində hər hansı azalma müşahidə olunmur. Prezident yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarlarına Nəzarət Dövlət Agentliyinin məlumatına görə, avqustun 25-nə Azərbaycandakı un istehsalçılarının topdansa satış məntəqələrində 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti 25,8-28 manat, o cümlədən Bakı şəhərində və Abşeron rayonunda 26,5-27 manat civarında dəyişib. Bu zaman ölkə üzrə unun ən aşağı topdansa satış qiyməti 25,8 manat olmaqla, Şabran rayonunda, ən yüksək topdansa satış qiyməti 28 manat olmaqla, Gəncə şəhərində qeydə alınıb. İlin əvvəli ilə müqayisədə un kisələrinin qiymətində 30-40 qəpiyə qədər cüzi ucuzlaşma var. Lakin çörək qiymətlərində bu ucuzlaşma əksini tapmayıb.

□ **Dünya SAKIT, "Yeni Məsvət"**

Yüngül palto geyinmiş sovet fiziki Kordobanın dar küçəsində yerləşən hotelini tərk edib və bir daha geri qayıtmayıb. Otaqda alimin şəxsi əşyalarına, külli miqdarda puluna və yarımçıq hesablamalarına toxunulmamışdı. Onun müəmmalı şəkildə yoxa çıxması sirr olaraq qaldı, kəşfləri isə keçmişdən gələn xəbərdarlıq kimi rezonans doğurmaqda davam etdi.

Vladimir Aleksandrov 1938-ci ildə Qorki vilayətinin simvolik adı "Paris Kommunasının Yaddaşı" olan kəndində dünyaya gəlmişdi. Həyatı rəqəmlərlə zəngin olan bu təvazökar alim heç vaxt düşünməzdi ki, bir gün III Dünya müharibəsini dayandıra biləcək düsturların müəllifi olacaq. Dissertasiyasını müdafiə etdikdən

keçirdiyi səkkiz ay sovet aliminin elmi karyerasında əsl sıçrayışa çevrildi.

O, alqoritmlərini sınaqdan keçirməklə yanaşı, "dəmir pərdə" arxasında əlçatmaz sayılan ən müasir texnologiyalara çıxış əldə etdi. Moskvaya döndükdən sonra Aleksandrov qlobal siyasəti dəyişdirə biləcək bir layihəyə başladı.

Məşhur alim dəhşətli kəşfdən sonra yoxa çıxdı

Onun düsturları III Dünya müharibəsini dayandıra bilərdi

sonra o, SSRİ Elmlər Akademiyasının Hesablama Mərkəzinə qəbul edildi və burada sistem analizinin, ekoloji modeləşdirmənin banilərindən biri sayılan Nikita Nikolayeviç Moiseyevin rəhbərliyi altında çalışdı.

Aleksandrovun həyatındakı dönüş nöqtəsi 1970-ci illərin sonu - 1980-ci illərin əvvəllərinə təsadüf etdi. SSRİ-də müəkkəb iqlim modellərini emal edə bilən texnologiya mövcud deyildi. Bu vaxt inanılmaz hadisə baş verdi: Milli İqlim Proqramının dəstəyi ilə amerikalı professor Coel Birli ona Boulder Atmosfer Tədqiqatları Mərkəzində superkompüterlə işləmək imkanı yaratdı. ABŞ-də

1983-cü ildə amerikalı astronom Karl Saqan "Nüvə qışı" nəzəriyyəsini nəşr etdirdi. Bu konsepsiyaya görə, nəhəng nüvə partlayışları biosferi məhv edərək Yer kürəsini uzunmüddətli soyumaya məruz qoya bilərdi. Moiseyev bu fərziyyəni sovet hesablamaları ilə yoxlamağı Aleksandrova tapşırırdı. Nəticələr həтта alimin özünü də sarsıtdı.

Alim sübut etdi ki, mövcud nüvə arsenalının yalnız üçdə biri - təxminən 100 meqaton partlayıcı qüvvə - bəşəriyyətin məhvə səbəb ola bilər. Bu miqyas milyonlarla ton asfaltı, plastiki, betonu və insan qalıqlarını yandıraraq şəhərlər üzərində yanğın fırtınaları yaradır.

Aleksandrovun hesablamalarına görə, atmosferin küldən təmizlənməsi üçün 150 ilə yaxın vaxt tələb olunurdu. Bu müddət ərzində isə bəşəriyyət - sağ qalanlar belə - aclıqdan, soyuqdan və radiasiyadan məhv olacaqdı. O, məruzəsində yazırdı: "Yer kürəsinin biosferi o qədər kəskin dəyişəcək ki, insan həyatının mümkünüyü aradan qalxacaq".

Amerikalı alimlər hesablamaları müstəqil şəkildə yoxladı və uyğunsuzluqlar 10 faizdən artıq olmadı. 1983-cü ildə Vaşinqtonda keçirilən beynəlxalq konfransda Aleksandrovun çıxışı elmi ictimaiyyəti heyretə gətirdi. Lakin o, təkcə elm üçün deyil, siyasət üçün də təhlükəli

şəxsə çevrilmişdi. Onun nəticələri hər iki fövqəldövlətin nüvə strategiyalarını əsaslandıraraq arqumentləri darmadağın edirdi.

Alim sübut edirdi ki, birinci zərbəni kimin vurmasının fərqi yoxdur. Çünki nüvə müharibəsinin başlanmasından cəmi bir neçə həftə sonra təcavüzkar dövlət özü yaratdığı "nüvə qışı" nəticəsində küllər altında qalacaq. Düşmənin cavab verməsinə belə, iqlim fəlakəti bütün planetdə kənd təsərrüfatını məhv edəcək, tədarük zəncirlərini pozacaq, şəhərləri donduracaq və kütləvi aclıq yaradacaq.

Bu nəticələr silahlanma yarışının mənasızlığını ifşa edirdi. Tarixdə ilk dəfə olaraq elm sadəcə xəbərdarlıq etmədi, həm də nüvə müharibəsinin siyasi alət ola bilməyəcəyini sübut etdi.

Aleksandrovun bu hesablamaları və üstəlik də əlaqələri onu həm sovet, həm də ABŞ kəşfiyyatları üçün təhlükəli fiqura çevirirdi. Amerikalı iqlimşünas Maykl Makkrakenlə dostluğu sayəsində o, ABŞ-nin nüvə silahlarının hazırladığı Lourens Livermor Milli Laboratoriyasının superkompüterlərinə çıxış əldə etmişdi. Bu sistemlərin daxili modellərini, alqoritmlərini və zəifliklərini anlayan yeganə sovet alimi idi. Soyuq müharibənin ən gərgin vaxtında bu fakt onu həm Şərq, həm də Qərb kəşfiyyat orqanlarının hədəfinə çevirdi.

1985-ci ildə İspaniyanın Kordoba şəhərində nüvə müharibəsinin nəticələri ilə bağlı məruzə etmək üçün səfərdə olan alim, həmkarlarının sözlərinə görə, əvvəllər olduğu kimi zarafat etmir, gərgin görünürdü. Çıxışından bir gün sonra Moskvaya qayıtmalı idi. Lakin həmin şəhər hotelini tərk edərək qeybə çəkildi. Otağında şəxsi əşyaları, sənədləri, elmi qeydləri və külli miqdarda pulu toxunulmamış qaldı.

İspaniya polisinin araşdırması nəticə vermədi. Rəsmi orqanlar bəyan etdi ki, alim sərhədi keçməyib və İspaniyani heç bir yolla tərk etməyib. Onun taleyi sirr olaraq qaldı. Bəziləri Aleksandrovun SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi tərəfindən aradan götürüldüyünü iddia etdi. Digərləri isə bu işdə ABŞ Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin əli olduğunu irəli sürdü.

Beləliklə, onun müəmmalı yoxa çıxması elm və kəşfiyyat tarixində boş bir səhifə kimi qaldı. Aleksandrovun düsturları isə bu gün də səssizcə fəryad edir: bəşəriyyət hələ də onun qabaqcıdan gördüyü uçurumun astanasında dayanır. Xüsusən Rusiyanın Ukraynaya açdığı müharibənin istiqamətinin nüvə silahlarından istifadəyə apara biləcəyi böyük endişə yaradır. Rusiya rəsmiləri az qala hər həftə Avropanı nüvə müharibəsi ilə təhdid edirlər.

Aleksandrovun yoxa çıxmasından sonra onun laboratoriyası bağlandı. Lakin üzərində işlədiyi sonuncu layihəni həmkarları tamamladılar. Nəticələr dəhşətli idi: müəyyən ssenarilərə görə, ABŞ Çernobıdan sonra qeydə alınan səviyyədən 20 dəfə yüksək radiasiyaya məruz qala bilərdi...

□ **İlkin NəCəF, xüsusi olaraq Musavat.com üçün**

Yuxunun həyatımıza təsiri - "Günə çay və qəhvə ilə yox, ilıq su ilə başlamalı..."

Uğurlu insanların enerjili və məhsuldar günə başlamalarının sirri düzgün yuxu rejimində və erkən oyanmaq vaxtında gizləndir. Səhər vaxtında oyanmaq təkcə günə sürətli başlamaq deyil, həm də sağlam həyat və diqqət üçün vacibdir.

Mütəxəssislər günə bir fincan çay və ya qəhvə ilə deyil, bir stəkan ilıq su ilə başlamalı tövsiyə edirlər. Bu, bədəni susuzluqdan çıxarır və enerjini bərpa etməyə kömək edir. İdeal oyanma vaxtı isə günə doğduqdan sonrakı erkən saatlardır.

Kifayət qədər yuxu almayan insan gün ərzində həm yorğun, həm də diqqətsiz olur. Əgər səhər çox erkən oyanmaq məcburiyyətindəsinizsə, mütləq yuxu saatlarınızı buna uyğun tənzimləməlisiniz. Bədən qısa müddətdə yeni ritmə uyğunlaşır, lakin istirahət günlərində də eyni oyanma saatını qorumaq bioloji saatın pozulmaması baxımından vacibdir.

Günəş işığı bədənin "gündüz-gecə" ritmini müəyyənləşdirən əsas faktorlardan biridir. Oyandıqdan sonra pəncərələri açmaq və ya qısa bir gəzintiye çıxmaq orqanizmin tam oyanmasına kömək edir. Bu həm də yuxululuq hissini azaltmaq üçün təsirli.

Şəhərlər yüngül, lakin qidalı bir yemək - məsələn, tərəvəz, yumurta, bir dilim taxıl çörəyi və az miqdarda pendir - günə enerjili başlamağınıza dəstək olar, eyni zamanda artıq kaloridən uzaq saxlayar.

Yatmadan əvvəl texnologiyadan uzaq durmaq da keyfiyyətli yuxunun vacib şərtidir. Mobil telefonları yataq otağından uzaqda saxlamaq, əvəzinə sadəcə bir zəngli saatdan istifadə etmək tövsiyə olunur. Oyandıqdan sonra isə texnologiyadan azı 10 dəqiqə uzaq durmaq zehnin sakitliyini qorumaq baxımından faydalıdır.

Əgər səhər oyandıqınızda özünüzdə halsız hiss edirsinizsə, bunun əsas səbəbi bədənin gecə boyu susuz qalması ola bilər. Məhz buna görə də su içmək yalnız bədəni oyatmaqla kifayətlənmir, həm də gün ərzində nəm balansını qorumağa kömək edir (Milli.az).

40 min rəsmi narkoman - Azərbaycanda vəziyyət kritik həddə çatdı

Sosioloq: "Bu məsələdə valideynlərin və məktəblərin üzərinə ciddi məsuliyyət düşür"

"Necə ola bilər ki, illərlə buna qarşı mübarizə gedir, amma effektiv nəticə yoxdur. Əksinə, azalmır, çoxalır. Demək, metodoloji yanaşmanı dəyişmək lazımdır. Həm hüquq-mühafizə orqanları səviyyəsində, həm də cəmiyyətdə aparılan işlərlə. Bir yanaşma ki effekt vermir, demək dəyişməlidir. Hesab edirəm ki, hər iki istiqamətdə ciddi tədbirlər görmək lazımdır".

Bu sözləri "Yeni Sabah"da açıqlamasında **sosioloq Üzeyir Şəfiyev** deyib.

O bildirib ki, Azərbaycanda narkomanıyanın geniş formada yayılmasının bir çox səbəbləri var: "Bu çox ciddi mövzudur. Azərbaycanda narkomanıyanın bu şəkildə yayılmasının bir çox səbəbləri var. Birinci səbəb odur ki, Azərbaycan elə ölkələrin arasında yerləşir ki, həmin dövlətlərdə narkomanıya çox yüksək səviyyədə yayılıb. Hətta İranın narko-

manıya ilə mübarizə idarəsinin rəisi özü etiraf edir ki, rəsmi qeydiyyatdan keçən 3 milyon yaxın narkotik istifadəçisi var. Oxşar vəziyyət Rusiya, Türkiyə və Gürcüstanda da var. İkinci səbəb odur ki, Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olan və digər bölgələrində narkotik əkilib-becərilməsi ilə bağlı faktlarla tez-tez qarşılaşıq. Digər mühüm məqam odur ki, biz narko-

manıyaya qarşı daha effektiv üsul tətbiq etməliyik. Necə ola bilər ki, illərlə buna qarşı mübarizə gedir, amma effektiv nəticə yoxdur. Əksinə, azalmır çoxalır. Demək, metodoloji yanaşmanı dəyişmək lazımdır. Həm hüquq-mühafizə orqanları səviyyəsində, həm də cəmiyyətdə aparılan işlərlə. Hesab edirəm ki, hər iki istiqamətdə ciddi tədbirlər görmək lazımdır".

ÜSAVAT

Son səhifə

N 168 (8778) 19 sentyabr 2025

S
e
n
t
y
a
b
r

Alimlərdən nəsli kəsilmək üzrə olan ağacın xilası üçün unikal üsul

A vstraliyada 400-dən az nümunəsi qalmış "gossia gonocladia" (morsin növü) ağacını qorumaq üçün alimlər onun DNT-sini konservləşdirərək gələcəkdə bərpa etmək imkanını araşdırırlar.

Bu barədə "Live Science" portalına istinadla xəbər verir. Bildinilir ki, bu ağacın yaşadığı quraq tropik meşələrdə su yolları boyunca yetişən mərsin, həm heyvanlar üçün qida mənbəyi, həm də çay sahələri üçün sabitliliyinə xidmət edir. Son onilliklərdə yaşayış sahələrinin itirilməsi, global istiləşmə və "mərsin pası" adlı təhlükəli göbələk ağacın sayını kəskin azaldıb. Buna görə də alimlər ənənəvi toxum metodundan istifadə etməyib, onun üzərindəki gövdə uclarını -196°C-də maye azotla dondururlar. Krioprotektor həlləri hüceyrələri buz kristallarından qoruyur və gələcəkdə ağacın tam bərpasına imkan verir.

Bu metod yaxın qohum növ ətrili mərsində uğurla sınaqdan keçirilib: dondurulmuş uclar 100% sağ qalaraq yenidən ağaca çevrilə bilib. Alimlər indi "gossia gonocladia" üçün eyni nəticəni əldə etməyə çalışırlar, bunun üçün isə genetik müxtəlifliyin kifayətliyi təmin etmək vacibdir.

Makronlar Bricitin qadın olduğunu sübut etmək üçün elmi dəlillər təqdim edəcəklər

B ricit Makron həyat yoldaşı, Fransa Prezidenti Emmanuel Makronla birlikdə özünün qadın olduğunu sübut etmək üçün ABŞ məhkəməsinə foto və elmi sübutlar təqdim etməyi planlaşdırır. Vəkillərinin sözlərinə görə, Fransa prezidenti və xanımı Bricit Makronun kişi doğulduğunu açıq şəkildə iddia edən ifrat sağçı Kendis Ouensə qarşı açdıqları böhtan iddiasının bir hissəsi kimi müvafiq sənədləri təqdim edəcəklər. Ouensin vəkilləri buna cavab olaraq işin bağlanması barədə vəsatət qaldırıblar.

Makronların vəkili Tom Kler BBC-yə verdiyi müsahibədə bildirib ki, bu iddialar xanım Makron üçün son dərəcə ağırlıq olub və Fransa prezidentinin diqqətini yayındıran amil olub.

Vəkilin sözlərinə görə, iş elmi xarakter daşıyan ekspert

rəyi daxil ediləcək. O, hələ heç bir təfərrüat açıqlamayıb, lakin Makronların bütün ittihamların həqiqətə uyğun olmadığını geniş və ətraflı şəkildə sübut etməyə hazır olduqlarını vurğulayıb. "Belə şeyləri sübut etmək məcburiyyətində qal-

maq çox alçalıcıdır", - Kler bildirib.

Xatırladaq ki, sosial şəbəkələrdə milyonlarla izləyicisi olan ABŞ-nin mühafizəkar media orqanı "Daily Wire"-in keçmiş şərhçisi Kendis Ouens dəfələrlə açıq şəkildə Bricit Makronu kişi hesab etdiyini bildirib.

Bu cür ittihamlar bir neçə il əvvəl internetdə yayılmağa başlayıb. Bununla bağlı məlumat 2021-ci ildə fransız bloggerlər Amandina Rua və Nataşa Rey tərəfindən yayımlanan videodan sonra yayılmağa başlayıb.

Rusiyada ayılar qəbiristanlığa hücum edib: cəsədləri yeməyə çalışıblar

R usiyanın Çukotka bölgəsində üç qonur ayı şəhər qəbiristanlığına yaxınlaşaraq qəbirləri qazmağa çalışıb və güllələnib.

Məlumatla görə, heyvanlar Bilibino şəhərində qəbiristanlığı dağıdıblar. Yırtıcılar insanlar üçün təhlükə yaratdığından rayon Təbii Sərvətlər və Ekologiya İdarəsi onların məhv edilməsi barədə qərar qəbul edib. Ovçular qəbiristanlığın yaxınlığında növbətçi olublar və ayılar yenidən qəbirləri qazıb içine girməyə cəhd edərkən heyvanları güllələyiblər.

Mütəxəssislərin sözlərinə görə, ayıların şəhər kənarına çıxmalarına balıq və digər qidaların çatışmazlığı səbəb olub. Oxşar hadisələr rayonda əvvəllər də qeydə alınıb. Səlahiyyətli

yətlilər qəbiristanlıqları və zibillikləri qaydasında saxlamağı, həmçinin vəhşi heyvanları qorutmağa kömək edəcək elektrik çəpərləri quraşdırmağı

məsləhət görürlər. Qeyd edək ki, Çukotka Muxtar Dairəsində qonur ayı ovu rəsmi olaraq avqustun 1-də açılıb və ilin sonuna kimi davam edəcək.

Bunları bilirsinizmi?

- * İnsan gözü o qədər həssasdır ki, əgər dünya düz olsaydı, 60 km uzaqdakı şam işığını görə bilərdi.
- * İnsan beyni dəqiqədə 1000 kəlmə oxuya bilər.
- * İnsan saç 12 ton çəkisi olan yük qaldıra bilər.
- * Bir inək həyatı boyu təxminən 200.000 stəkan süd istehsal edir.
- * Erkək pinqvinlər 4 aylıq inkubasiya dövründə heç nə yemirlər.
- * Siçan susuz dəvədən də çox qala bilər.
- * Köçəri quşlar "V" formasında uçur və beləliklə, sərf etdikləri enerjinin 23 faizinə qənaət edirlər.
- * Xəstələnməyən yeganə heyvan köpəkbalığıdır.
- * Bir ildə dənizlərdən tutulan balıqların çəkisinin üç qatı dənizlərə atılır.
- * Tibetdə çay fincanını iki əllə tutmaq hörmətsizlikdir.
- * Lobsterlərin mavi qanı var.
- * Köstəbək bir gecədə 90 metrlik tunel qaza bilir.
- * Bir ilbizin dişlərinin sayı 25 minə çata bilər.

Hindistanda "beyinyeyən amöb" 19 nəfərin həyatına son qoydu

H indistanda "beyinyeyən amöb"-ün (Niqləriya fouleri) səbəb olduğu nadir beyin infeksiyası olan ilkin amöb meninqoensefalit xəstəliyinə yoluxma hallarının artdığı qeydə alınıb. Bildirilir ki, Kerala ştatında Niqləriya fouleri amöbünə 69 yoluxma halı qeydə alınıb. Onlardan 19-ü ölümlə nəticələnib. Xəstələnenlər arasında həm südümər uşaqlar, həm də yaşlı insanlar var. Bütün hallarda yoluxma isti şirin suda yaşayan amöb vasitəsilə baş verib.

Bu amöb insan üzən zaman burun boşluğundan bədənə daxil olur. Burun vasitəsilə beyinə çata bilir. Xəstəlik insandan insana keçmir. Tipik simptomlara baş ağrısı, qızdırma, ürəkbulanma və qusma daxildir. Mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsi əlamətləri görünür.

Xroniki yorğunluq ciddi nəticələrə səbəb ola bilər: orqanizmin verdiyi siqnala diqqət

X roniki yorğunluq sindromu sadəcə həddindən artıq işləmək və ya işləmək istəyinin olmaması ilə bağlı deyil, həmçinin insanın həyat keyfiyyətini kökündən dəyişdirə biləcək ciddi bir haldır. Bu barədə rusiyalı mütəxəssis, tibb elmləri namizədi Kirill Masliev "İzvestiya" nəşrinə müsahibəsində danışmış. O, xroniki yorğunluq sindromunu təyin etməyin üsulları və onun adi gərginlikdən nə ilə fərqləndiyi barədə açıqlama verib.

"Xroniki yorğunluq sindromunun əsas xüsusiyyəti onun simptomlarının uzunmüddətliyi və davamlılığıdır. Əgər istirahətdən, məzuniyyətdən, hətta uzunmüddətli yuxudan sonra belə güc geri qayıtmırsa, əgər zəiflik həftələrlə, aylarla davam edirsə, ən kiçik gərginlik belə tam yorğunluq (tam tükənmə) hissi yaradırsa, bu zaman səbəb adi tükənmə deyil, xroniki yorğunluq sindromu ola bilər", - deyər mütəxəssis bildirib.

Onun sözlərinə görə, xroniki yorğunluq sindromu simptomlarına həmçinin başağrıları, yuxusuzluq və ya həddindən artıq yuxululuq, əzələ və oynaq ağrıları, həmçinin həzm problemləri də daxildir.

Əhəmiyyətli bir marker də koqnitiv funksiyaların zəifləməsidir: insan fikrini cəmləməkdə, diqqəti saxlamaqda və məlumatı yaddaşa həkk etməkdə çətinlik çəkir.

"Stres, sirkad ritmlərinin pozulması (gecə və gündüzün dəyişməsi ilə əlaqəli müxtəlif bioloji proseslərin intensivliyindəki tsiklik dəyişikliklər). Sirkad ritmlərinin müddəti adətən 24 saata yaxındır - red.) və emosional tükənmə ön plana çıxır. Lakin xroniki yorğunluq sindromu təkcə psixoloji deyil, həm də fizioloji əsaslara malikdir: immun sisteminin işində pozulma, hormonal balanssızlıqlar və bəzən infeksiyaların və ya dərmanların təsiri. Buna görə də xroniki yorğunluq sindromunun ilkin səbəbini təyin etmək olduqca vacibdir", - deyər Kirill Masliev qeyd edib.

Müalicəyə gəlincə, Maslievin sözlərinə görə, stabil cədvəl üzrə tam şəkildə yuxu, orta fiziki fəaliyyət və balanslaşdırılmış qidalanma kimi əsas aspektlərə diqqət yetirmək vacibdir ki, bunlar sağlamlığın əsasını təşkil edir. Lakin o xəbərdarlıq edib ki, bəzi hallarda bu, kifayət etməyə bilər. Belə vəziyyətlərdə mütəxəssis tibbi yardıma müraciət etməyi və terapevtənlə əlavə, nevroloq, endokrinoloq və bəzən də psixoterapevtlə məsləhətləşməyi tövsiyə edib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500